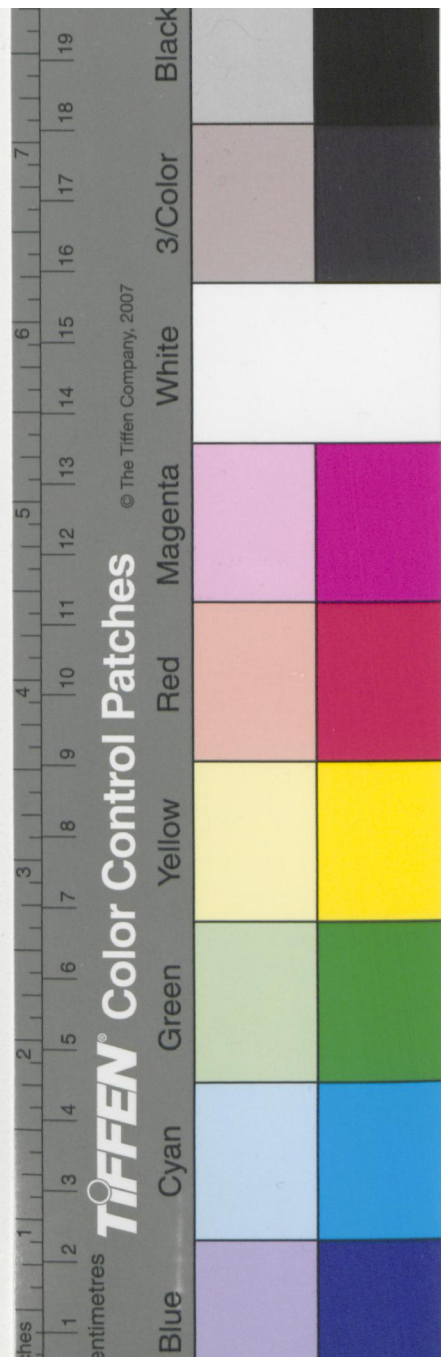

Några gårdars ålder i Purno.
(Jakob Korujärvi, blår, Purno).

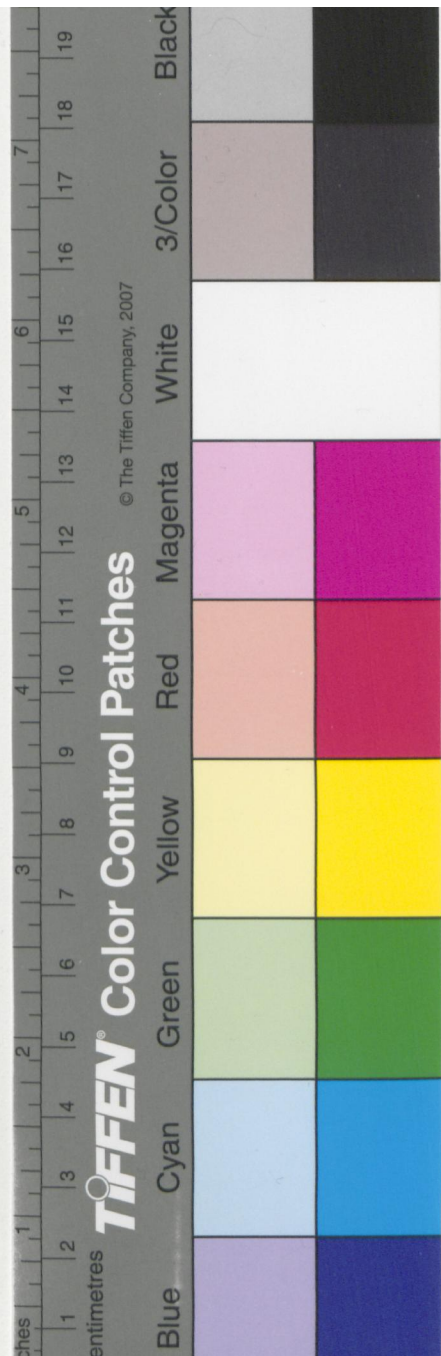
Lisbacka är en mycket gammal gård
och den äldsta i Purno. Därefter kom Slip
till och sen Korujärvi, men de äro inte heller
alltför unga gårdar. Här på Korujärvi finnes
ännu kvar en vacker med blommor utsku-
rer frösterran, som var på farstuddörren på
den förra byggnaden, och den har åretalet 1712
i skuret.

Äldsta gården i Överqummo i Purno.
(Johan Mattison, 78 år, Håmbacha i Purno).

175

7 Överqummo är Slip äldsta gården.

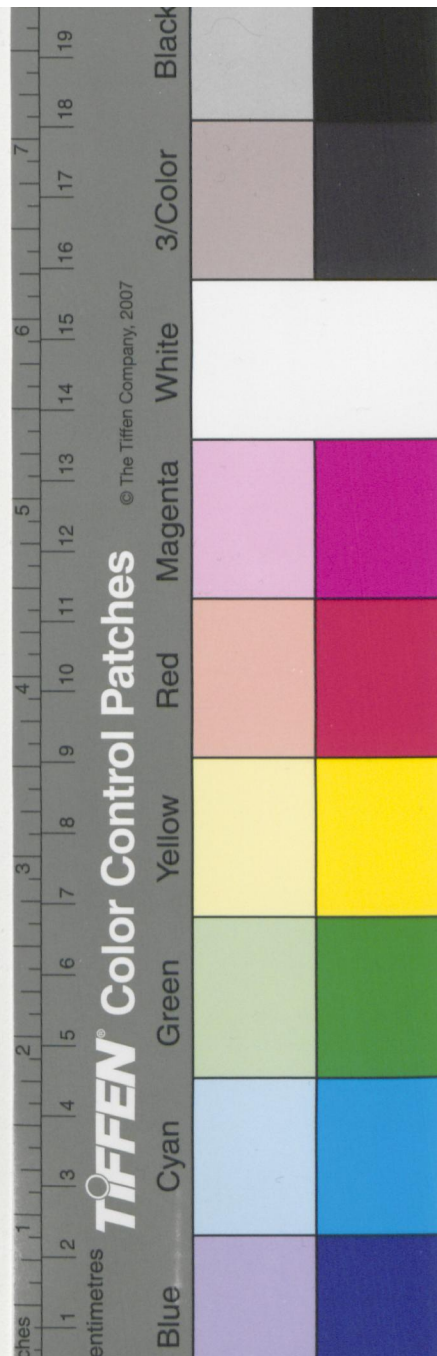

Sisbacka i Purmo
(Anden svarare, ^{66 år} Nipbacka i Purmo).

176

Den äldsta gården i Purmo är Sisbacka.
Där bodde allra först en kvinna på en plats, som nu
kallas Storkummelgården nära ädån. Hon het-
te Tjilsla "ohdärför" började man kalla backen för
Tjilselbacka, vare man sen fått Sisbacka. Första
landet, som hon gräfvade upp var där nära ä. på
Storkummelgården. Hon hade hela Sisbacka,
Bräms och Törnerbacka och visste inte, att
det fanns några grannar i närheten, emellan hon
en dag såg en het³ kornus ^{räk} flytande med ä. Hon
gick ten uppmed ä. för att hitta sin granne och
träffade honom först vid Trända i Korteljärvi,
tie fjärdingväg ifrån Sisbacka.

"dial. fjärdla och tsjrdla ellerah fjärdla och tsjrdla

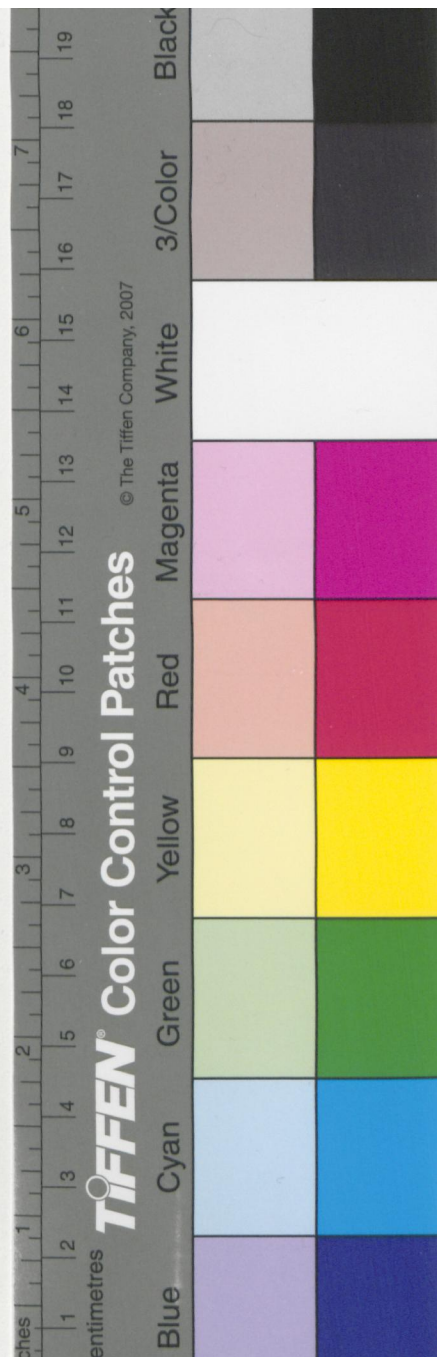
²⁾ dial. ŋŋllbaka, tsllbaka, ŋŋllbaka, tsllbaka.

177

Ärligt Sotman Johan Johanson, 74 år, i Åris-
te kette den första som började bo på kyrkbacken Sis-
lo (sislo), och det var en krumma. Ärligt Johan Bränn,
75 år, i Emma kette hon Sisla (sisla).

³⁾ dial. wert stn. 1 = spän

⁴⁾ reka, rah, retse = flyta, driva

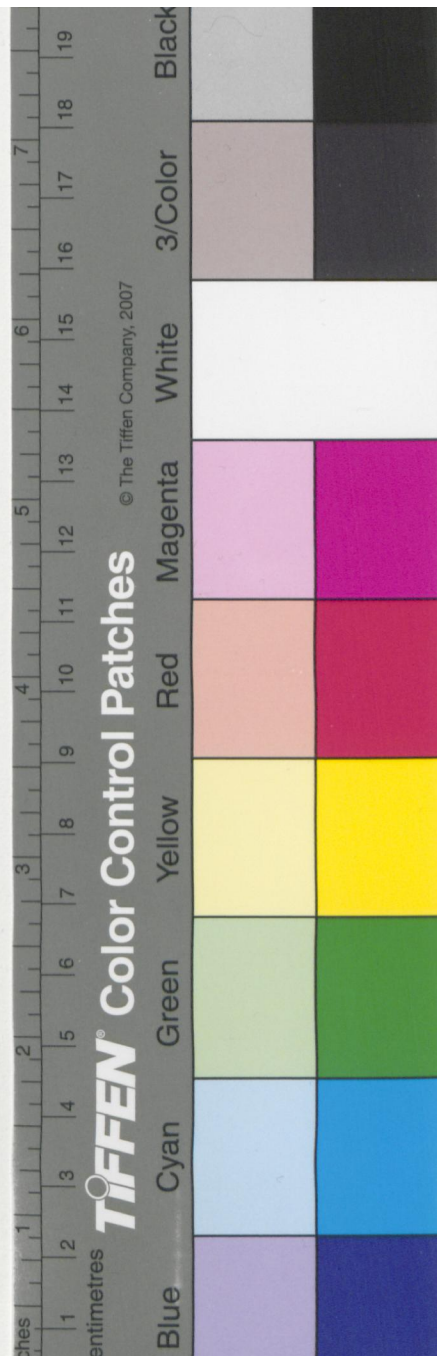

Sila på Siebachs och hennes söner

178

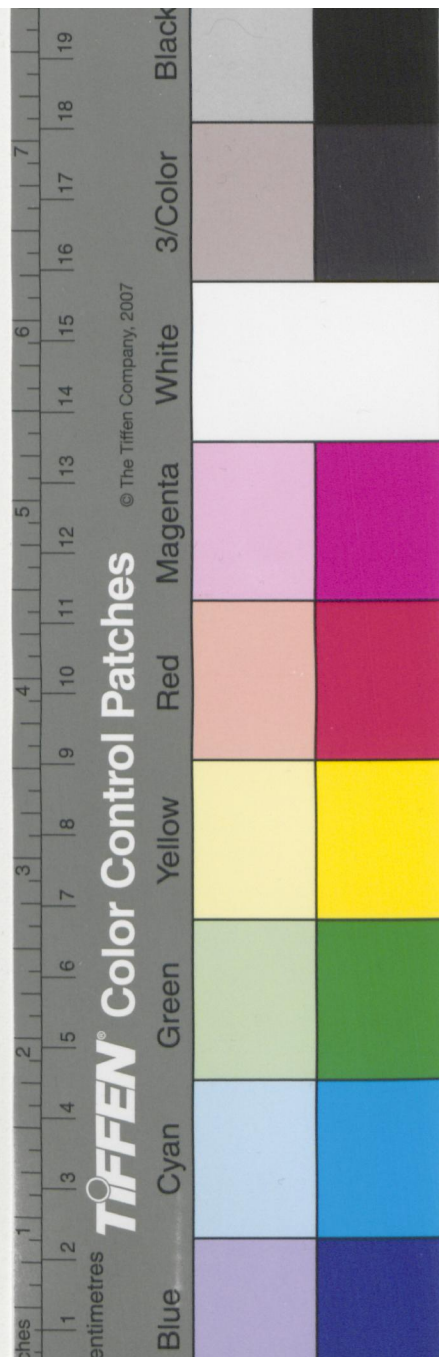
(Johan Lassefolk, 54 år, Pursus).

En kvinna, som hette Sila, bosatte sig på Siebachs med sina tre pojkar. Då pojkarna blev stora, flyttade en, Lars, till en plats, som efter honom kallas Lassefolk, där nu jag bor. Andra, Måns, flyttade till en plats, som efter honom kallas Månsfolk. Namnet Villbachs fick det senare. Den tredje, äldsta sonen, lärnade med modern på Siebachs. De här ställena var de första i Pursus. Silas äldsta son flyttade sedan ut till en plats, som kallas Timberbachgårdan. Ända vid Storskiftet hade Lassefolk åkrar här vid Timberbachgårdan. Vid Storskiftet grävtade Silas äldsta sons barn upp den åkern, som kallas Timberbachgårdan och

byggde där en ria, som kallas Tiruberbacken.
 Sedan under skrifvet gjordes utbyte å ägor, så
 att Lars efterkommande förlorade de ägor, som de
 haft vid Lirbacha och tvärtom de andra de ägor,
 som de haft vid Lersfolk. När på Lersfolk bor ännu
 samma släkt kvar. Det var inga gårdar högre
 upp den tiden, utan byn tog slut där. Där på kalla-
 de finnarna Lersfolk för Kyllänpää (= Kylänpää),
 som betydes Byända.

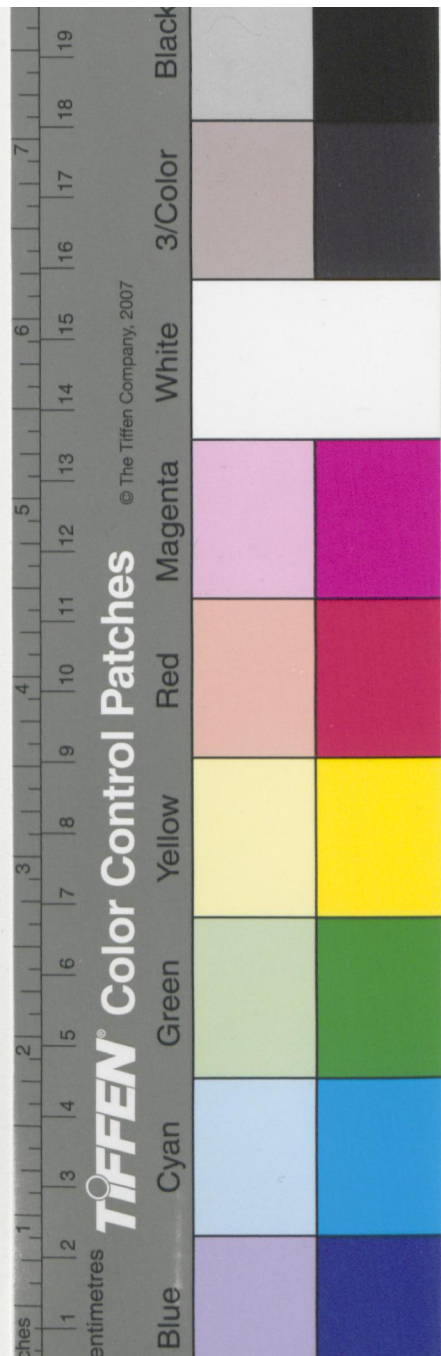
¹ dial. lemmu sv.v. I = stamma.

Bränno i Puono Kyrkoby.
(Anders Johansson, 73 år, Bränno i Puono)

180

Till Bränno flyttade första folket från
Sisbacha där nära Puono kyrka. Backen, som
man började bo på, kallades Bränno, för att där
hade varit tved förr, och så fick hemmanet
samma namn.

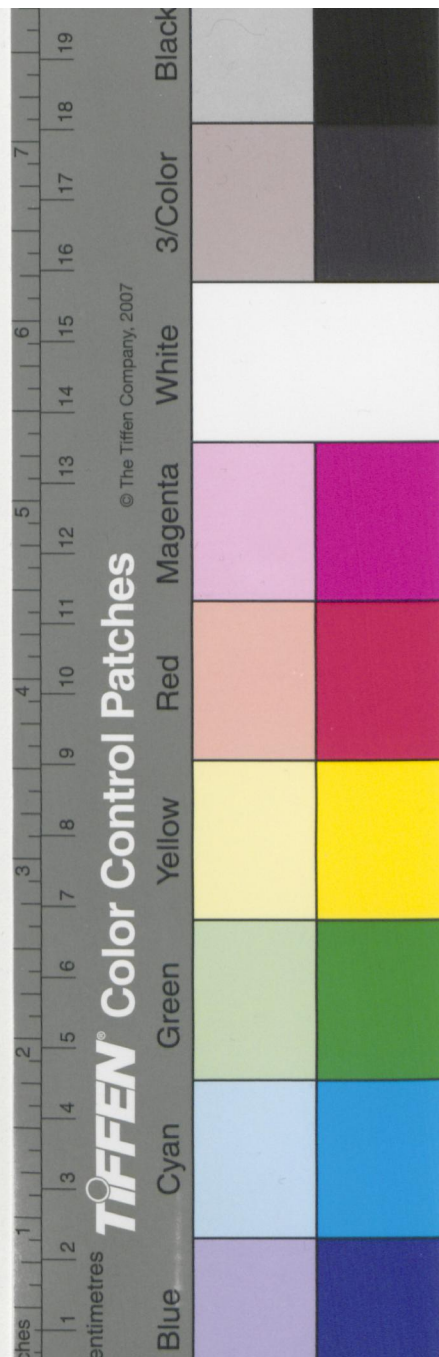

Svarvar i Purmo.

181

(Anden Svarvar, 66 år, Nipphacks tvanen i Esu).

När i Svarvar i Purmo var första stugan
där på Gammelgården, och allra först fanns det
bara en bonde i byn. När han sedan dog blev det
här bönder, och så var det sedan i långa tider
framåt. För ett hundrafemtio år sedan fanns
det redan fyra bönder och så var det därefter
en lång tid.

Tjäcko, Svarvar^{och} Pär^{tar} i Purmo.

(Anders Svarvar, 66 år, Nippilbacka i Purmo.)

182

Vid Norrån i Purmo började alla först
hi bröder bo. Och de bodde första tiderna tillsam-
mans på Svarvar. Fattigt och uselt var det för
dem. Om vintern hade de intet annat att leva på
utan måst börja med snickeri. Den ena å den
svarvade ännu till fästen, och han började där-
för kallas Svarvaren, den andra å den tjäck-
de^{ur} ännu och fick namnet Tjäckaren, den
yngsta å den lagade pärtor och lyfte de andra,
och han fick namnet Pärthållaren. När de sen
skildes åt och flyttade till var sitt ställe, fick
de efter dem namnen Svarvar, Tjäcko och Pärt-
hållar eller Pär^{tar}, som det kallas i våra dagar.
^{1. tjeck}
"dial. tjeck^{1. tjeck} = urhålla, gräpa ur.

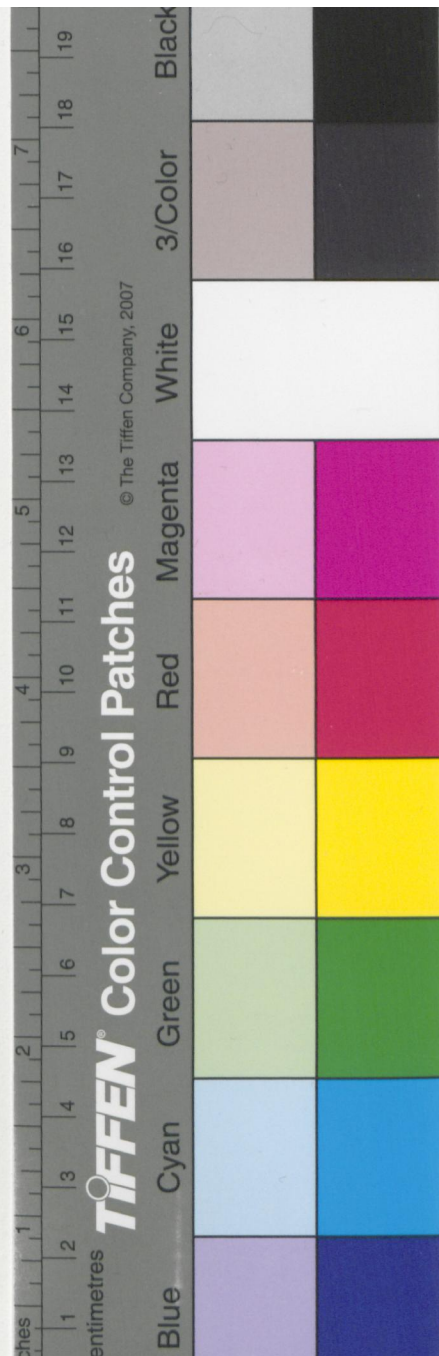

Tjäcko i Purmo.
(Setmons Juck, bår, Tjäcko i Purmo).

183

Allra först hade Forstboarna visten vid
Tjäcko. Sin vistbastu hade de vid en plats som
kallas Bastubacken och som just där har fått
det namnet att basten stod där. I den där bas-
ten började sen en kvinna bo som den första bo-
sen i byn, och hon gräffade upp åt sig en liten
gård vid ån, och samma gård kallas ännu
för Bastugården.

¹ bware st. m. 3 pl. bware = invånare

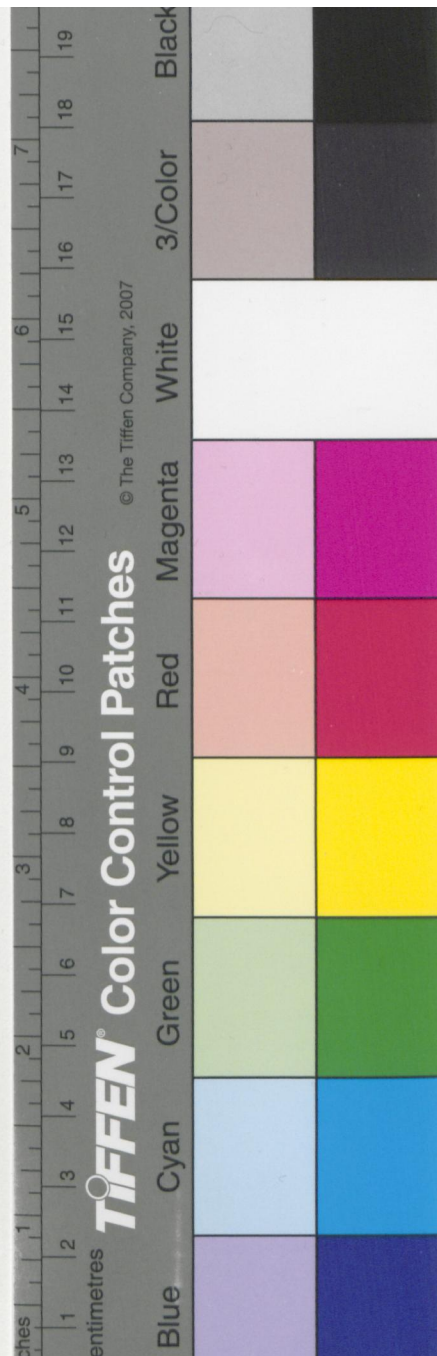

Slip i Purmo.

(Bokbinder Tiedin, 75 år, Purmo Slip).

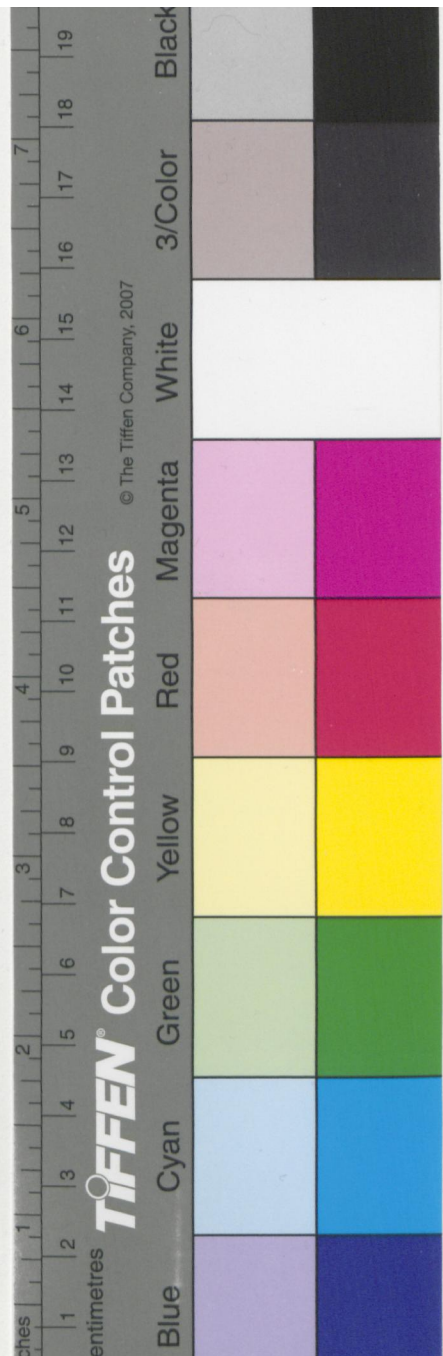
184

I Purmo Slip har det en tid bott finnar på ett och annat ställe. Har finnas ännu finska namn såsom Ylikaga och Alahaga. För ett hundra femtio år sedan sken en finngutbe ha bott på Backa nära landvägen. Han hade en bastu, som han brukade elda värmen, och där fick opplandsfinnarna bo, som kom mer med tjö-
ra till Pedersö. Före honom bodde det nog svenskar på Backa. Allra första folket bodde på Gammelgården, som nu kallas Nyggården. År 1774 fanns det redan fyra bönder, men före den tiden var det länge tiden bara två bönder i byn och de bodde alla vid åstranden. Första åkrarna var och där brög åkränderna, och de kallas nu

Hemskiftena. Där bodde folket fört. Nu har tri stäl-
len flyttat ut, och fyra år ännu kvar på sina gam-
la platser.

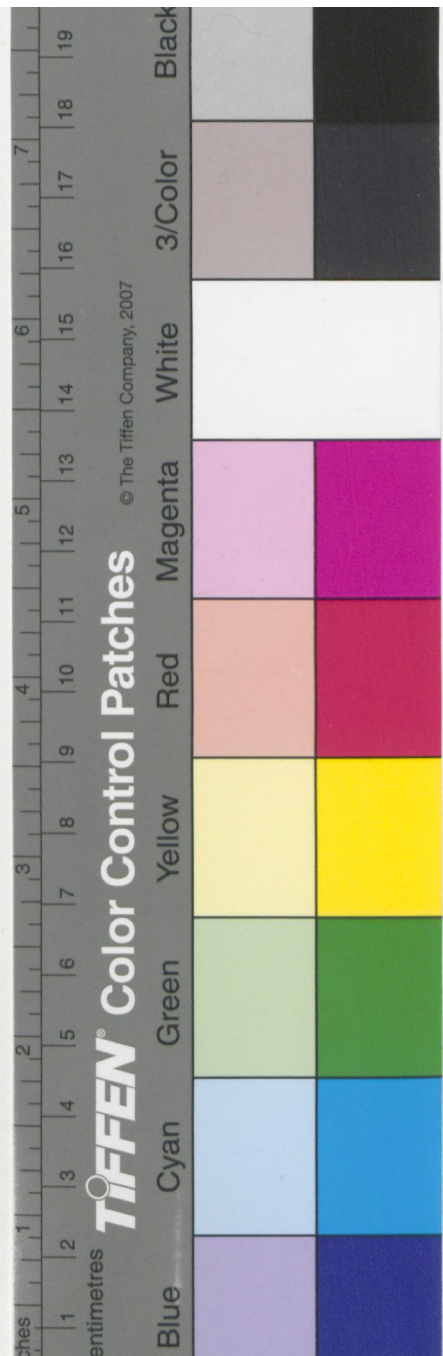
185

Första polket på Lövsnåren i Pernus.
(Larmans julk, 64 år, Djäcks i Pernus).

186

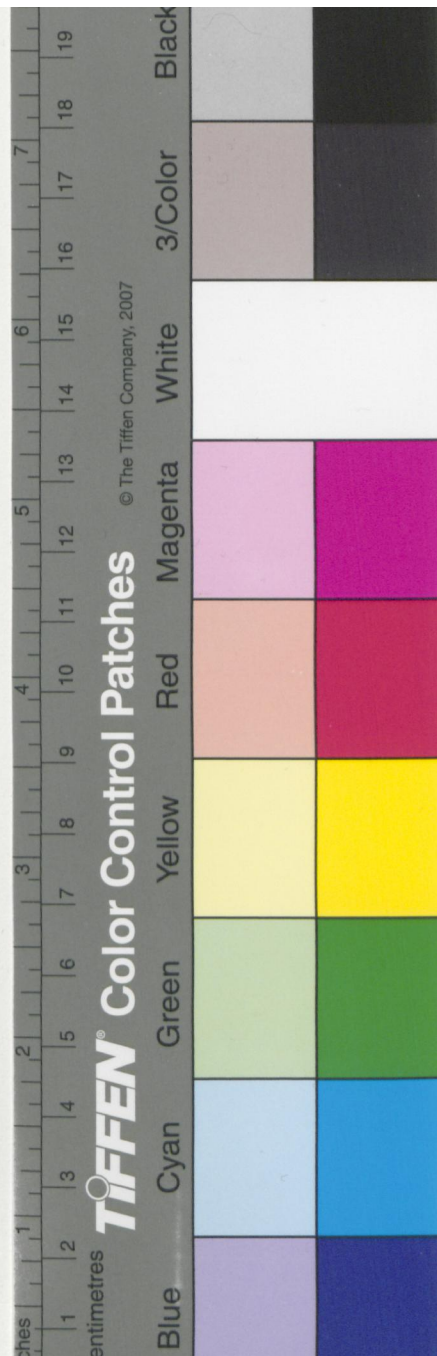
Första polket till Lövsnåren har flyttat från
Lisbacka, men det är icke för allt för lång tid sen.

Finnviste i Purno.

(Sethmans Juck, 64 år, Tjäcko i Purno).

Folket från Finn hemman i Forsby eller Utterpuomo, som det för kallades, hade förr en sågkvarn och tjärdalar elva $\frac{1}{2}$ verit från Finn hemman vid Purno Norra på en plats, som ännu i dag kallas för den skull för Finnviste. Någon kvarnfinn där inte mera, ty ända dit kom ryssarna under 1808 års krig och brända upp kvarnen. Sen dess har där inte mera varit någon kvarn. Först för trettiopya år sen började där bo folk.

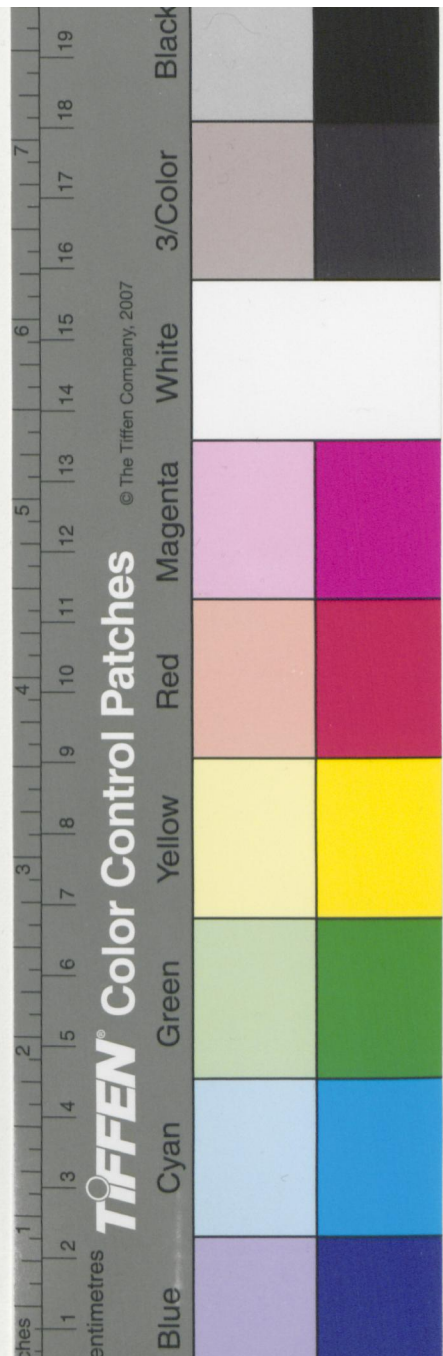

Åland i Pernuo.

(Anders Eriksson Åland, 77 år, Pernuo).

188

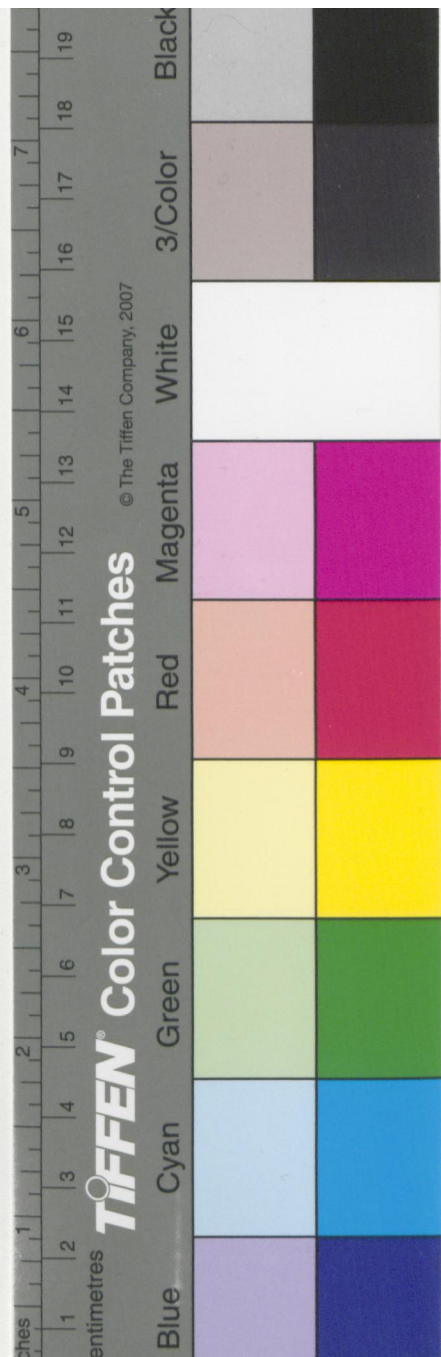
Den första, som bodde här i Pernuo Åland,
hette Abraham, och han var hemman från Gäddö.
För 160 år sen kom han vande och med sin och börja-
de timra åt sig en stuga på den plats, som nu
Gammelstugu är på. Lappströmma i sin hade sin
dal i närheten och sina skogstängar och var för den
skull förvägade, när han kom och började bo där.
Redan medan han timrade, var de därför
om nätterna och nu ner hans timra och gjorde
skada åt honom och när han väl hade fått
stugan färdig, ^{brändede} ~~han~~ ner två stugor för bo-
nom om natten, men han var envis och stän-
made svar. Vi är nu i fjörde led, som är här,
å Abrahams arvingar, men ännu på är

Lappforsboarna och Ålandboarna liksom litet
 fiender till varandra. Första åkern sin gräfte-
 de han upp åt sig på stugubacken och den andra
 var grundgården, men han fick länge trilla
 på och gräfte, i man kan fick något i ordning
 åt sig, då han allt emellanåt måste ned till
 byn som dagaman²⁾ för att få åt sig mat.
 Han hade hämtat tillsammans med en flicka
 från Åbo hos Pedersö bognannen, och med
 henne gifte han sig sen och flyttade hit ut till
 Åland.

¹⁾ dial. avring m.p. = aringe

²⁾ dial. dagaman ssn. pl. dagamander = dagakart.

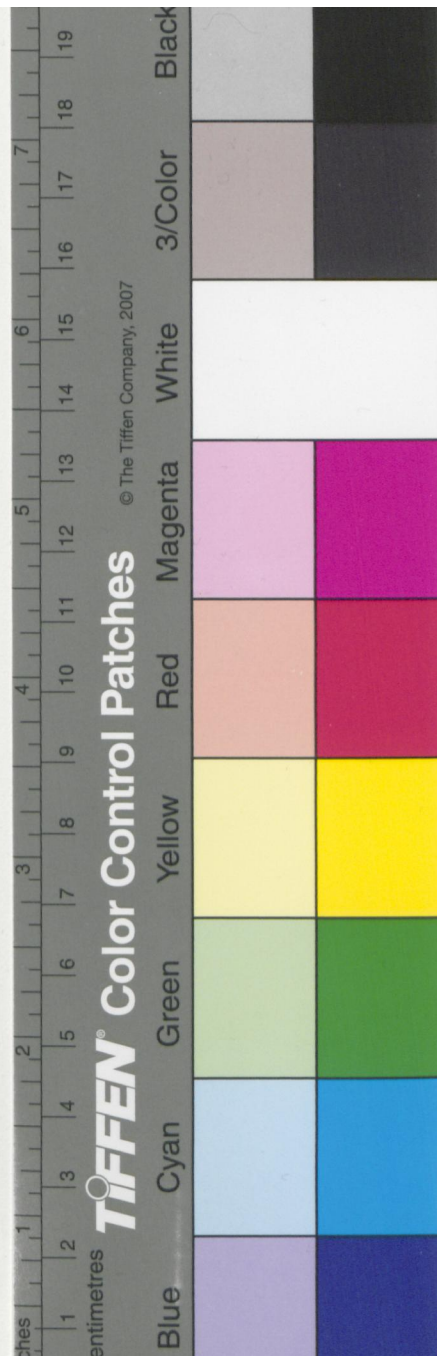
Bäcksbäcka i Purno.

(Husbönderna på Bäcksbäcka i Purno.)

190

Innan här bodde folk på Bäcksbäcka, var man från andra gårdar här för att bränna tjära. En plats kallas ännu för Barkensviste, en Gummars viste och en Lillviste. Tjårstommen fördes om sommaren med släpor¹ och om vintern med slåde till byn. Den första, som flyttade hit för att bo, var hemman från Stor-Kyrö, och man brukar kalla honom för Kyrö-Jusse. Det är troligt, att han under ofördsämen hade farit undan ryssarna och på det sättet kommit så långt upp.

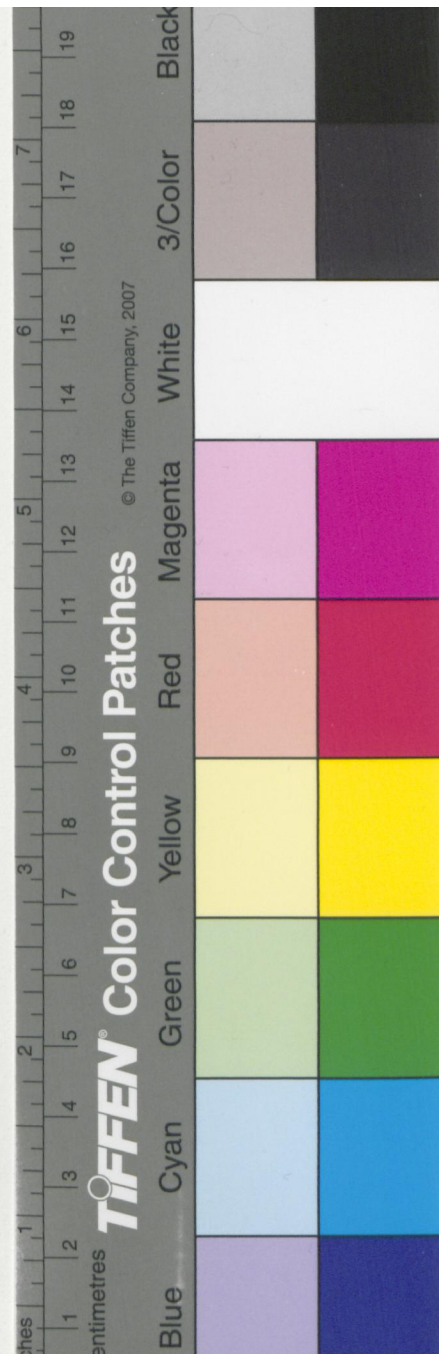
¹Udial. Släpa sv.f. = två förmedels träsläp förbundna stänger, vilkas ena ände spämmas vid hästen och andra släper i jorden och som användas att köra last med på dåliga vägar.

Vistplatserna i Säckjani i Pernu
 (Anders Mattsson Säckjani, 64 år, Pernu).

Här i Säckjani fanns för, innan här alls bodde något folk, många visten¹. Så hade också förbyboarna här egna platser, som de var och vistade² på. Grevfolk hade ett viste och Manifolk ett viste och andra visten fanns det också. Tjårnarna förde de om somrarna ner nedan till förby, och där tog de upp dem på en plats, som ännu i dag kallas Tjårgreven³. Där nära hade de hästhagen, som de betade hästarna i, som drog tjårnarna ner till Pedersö.

¹ Viste, n. pl. visten = plats där man villas under tjårbränning, skogsavverkning o.ä. arbete i skogen ² Viste, n. pl. I = villas vid ett viste för o.ä.
³ dial. Tjårgreven och Tjårgreven, Tjårgreven - (arbete) greven jämte Tjårgreven

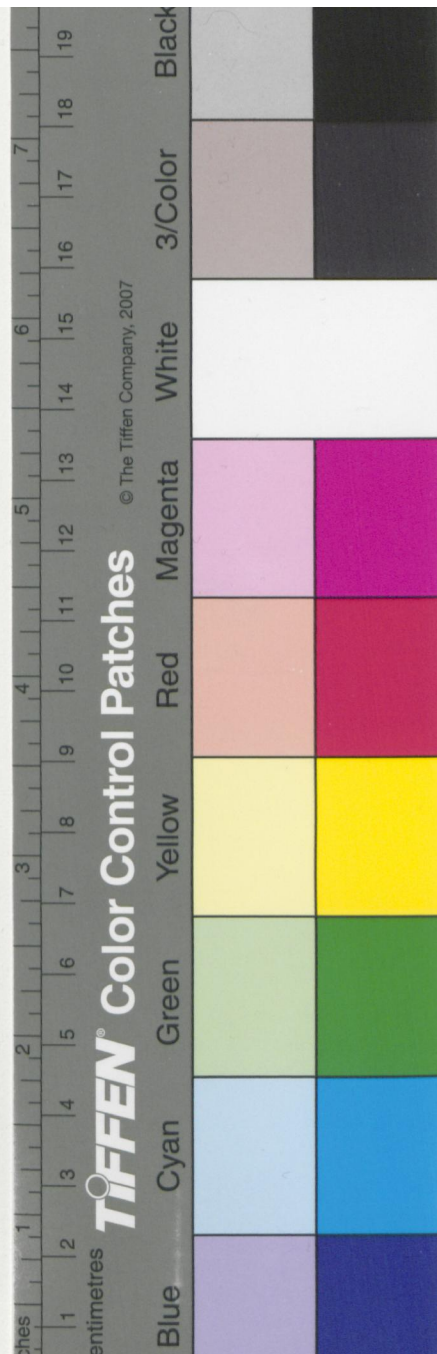

Säcksjärvi i Purno.
(Anders Mattson Säcksjärvi, 64 år, Purno).

192

Här i Säcksjärvi har det bott folk redan på omkring
hundra året. Den första, som bodde här, hette Mannu, och
han hade två pojkar Mats Mannu och Jakob Mannu. Den
första, som blev född här hette Mats Mannu, och han blev
född med båt längs (är ^{Nöin} till Pedersö moderkyrka
att döpas. Mannu hade sin bostad, som han bodde i, på
Säcksjärvibacken, där nu Anders Mattson bor. Sin
första dal hade han där nu Heinrik Hermann. När
han dog, skiftade pojkarna Säcksjärvi i två delar.
De var duktiga och flitiga pojkar och arbetade så högt
att de inte åt ens. Det var de som rödjade upp Kvarn-
gårdan. Nu sen blev deras söner och efterkomman-
de eller hela gamla stammen så lata och vårdslö-
sa att hemmanet kom på skamfli¹⁾ och näst sägas.

De som hade det sist hade blivit alldeles uppfattiga.
^{1) dial. no skamfli = på förtall; jfr hn. skamfilad.}

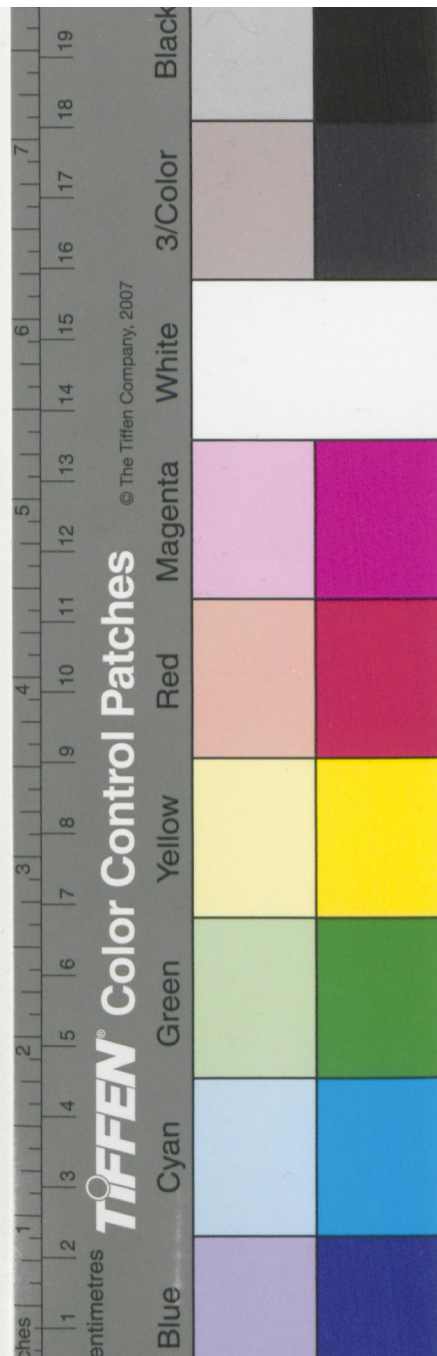

Korujärvi i Purno.

(Jakob Korujärvi, blår, Purno).

Den första som bodde vid Korujärvi var en
gumma från Markky i Nykarleby. Då hon flyttade
hit fick hon till utlösning en äng vid Fin-
nabla, som ännu hör Korujärvi till. Där vid
Finnabla har nämligen markkyboerna sina mar-
ker. Hon gjorde allt arbete själv. Då hon ska
hugga furor till bygget, var hon och högg sönder
pjättan sin, och när hon kom hem sen, berättade hon
således: "Vet ni som jag var och högg sönder pjättan
min, vet ni." Hon brukade nämligen alltid an-
vända orden "vet ni", när hon berättade något.

193

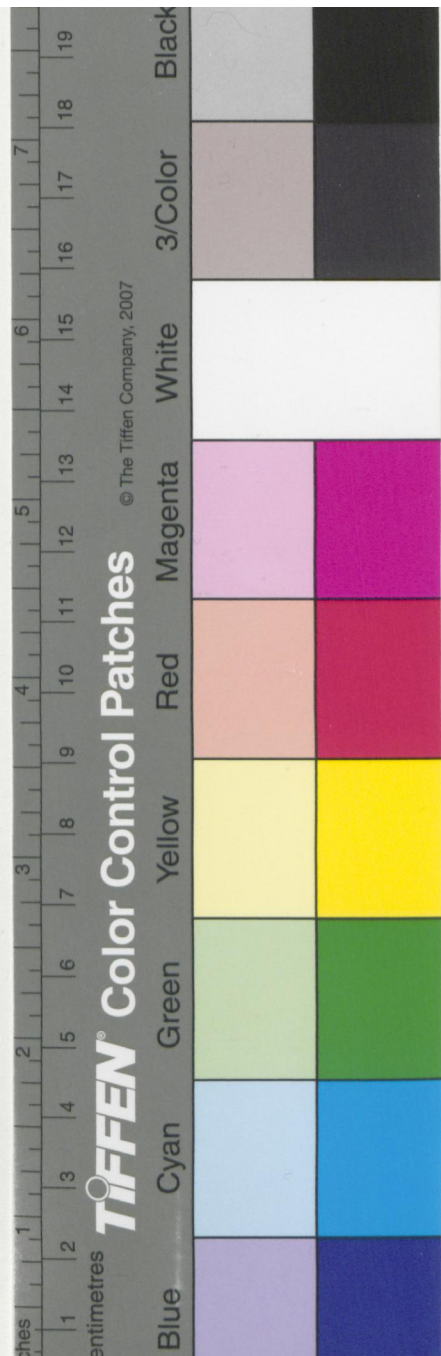

Korujärvi i Puumo.

(Johan Bränn, 75 år, Emma i Puumo).

194

Den första som bodde vid Korujärvi, var en kvinna från Markby i Nykarleby. Hon gjorde sålde allslags arbeten. En gång när hon var borta någonstans på arbete, kom en karl dit och skulle börja bo där. När gumman sen kom hem, blev det strid å, och slutligen tog hon tårhängen från parstolenuten och började boist honom. Det var en anner kvinna, som kunde både dricka och slåss.

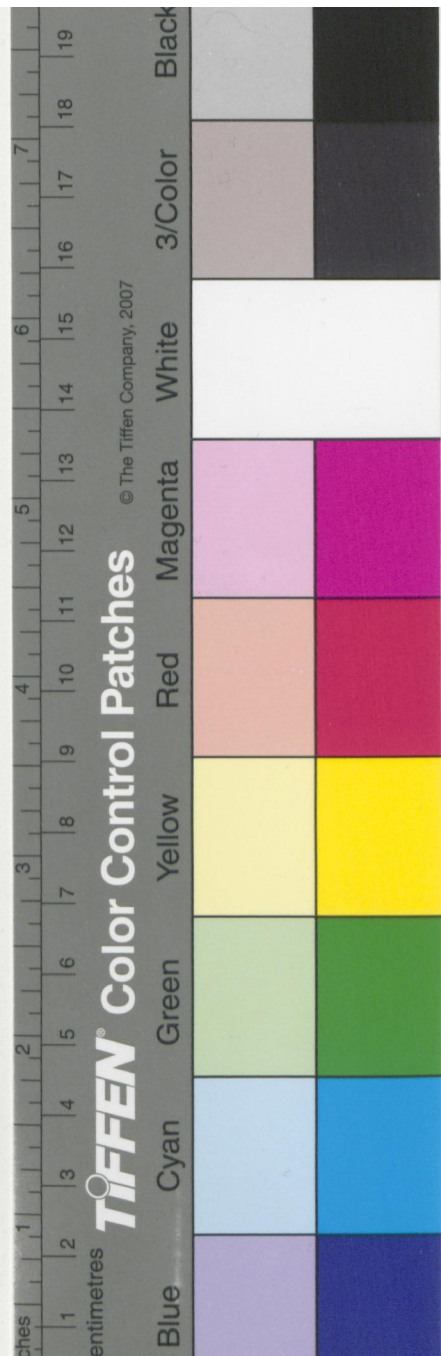

Korujärvi i Purno.
(Johan Långfolk, 54 år, Purno).

195

På "Korujärvi" bosatte sig alla först en en-
sam kvinna från Järva eller Markby i Nybarkby.
Hon var duktig¹⁾ att arbeta liksom en karl: själv
timrade hon upp sina röret sig. Sen blev hon
gift och fick barn, och deras efterkommande bor
ännu kvar på Korujärvi. Hon kallades för "Bränn-
vinsmamma", emedan hon brände brännvin och
var elak att sepa. En röf fanns kvar, som hon tim-
rade, och den kallas "Kärningia". Sliparens³⁾ hade
föret haft sina vistdalar vid Korujärvi, men när
gumman kom, köpte hon bort dem och hästarne
med, som Sliparens släp kelt. Slip är litet äldre
än Korujärvi.

¹⁾ dial. Korujärvi ²⁾ dial. duktig = duktig ³⁾ dial. Slipare = folk från Slip

"Hapbaika" i Purno.

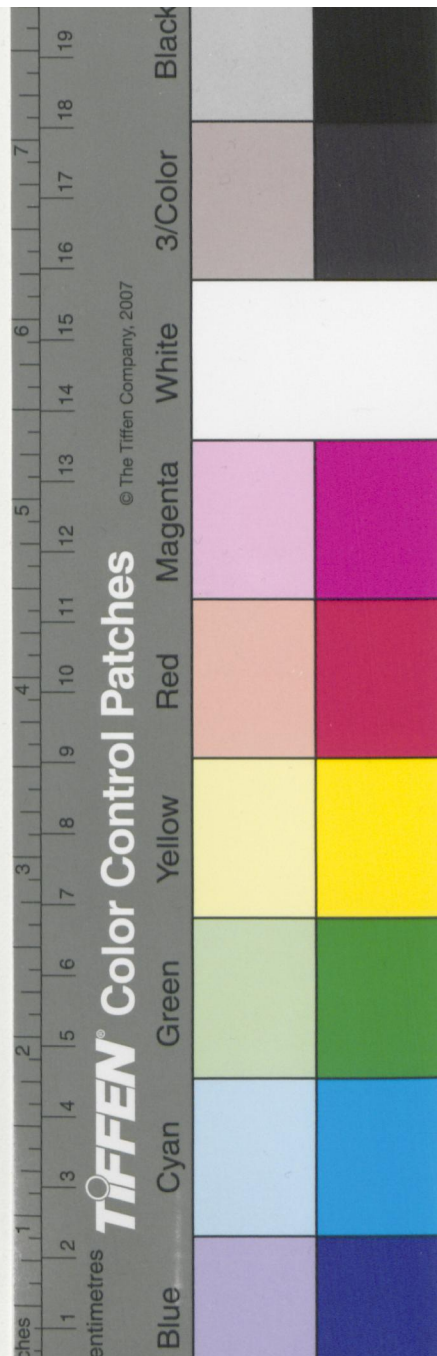
196

(Torpann Anders Johansson, bär, Hapbaika i Purno).

För innan det bodde folk på Hapbaika, hade
forsbyboarna sina tjärdalar här på platsen. På
Ryss-svuden finns gamla kolunitor. Sen ~~förj~~^{förj}ade
som den första boaren¹⁾ här leva en svensk karl,
som skälledes för "Baski Remmit". Han leude
i en baski, som var ett stycke från stora vägen. Så
länge man eldade där i baskin, fick han vara ute
på backen för röken. Det var väl nog sedan i
början på 1700-talet som han leude. Den första
bonden kom hit från Porteholm i Purno för över
ett hundra år sedan.

¹⁾ dial. *haláha*

²⁾ dial. *boan* = bebyggare.

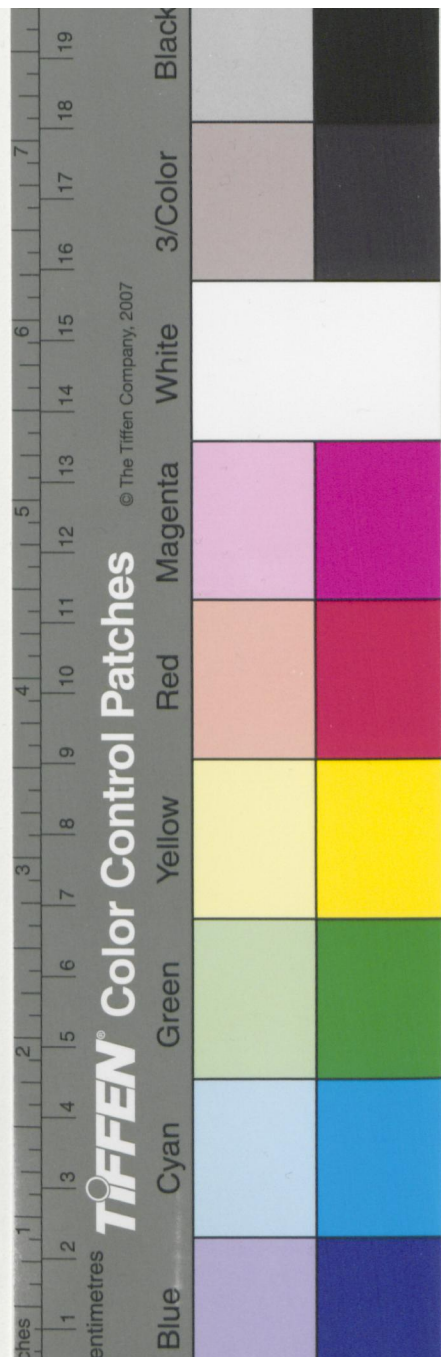
Vilobacka i Puumo.

197

(Johan Mattson, 78 år, Härbäck i Puumo).

Till Vilobacka kom som första boaren¹⁾
en finne från Pakkajävi och började bygga
där, som man alltid brukade vila sig, när
man fór till Pedersö upp ifrån landet.

¹⁾ dial. boare Ab. m3 = inbyggare.

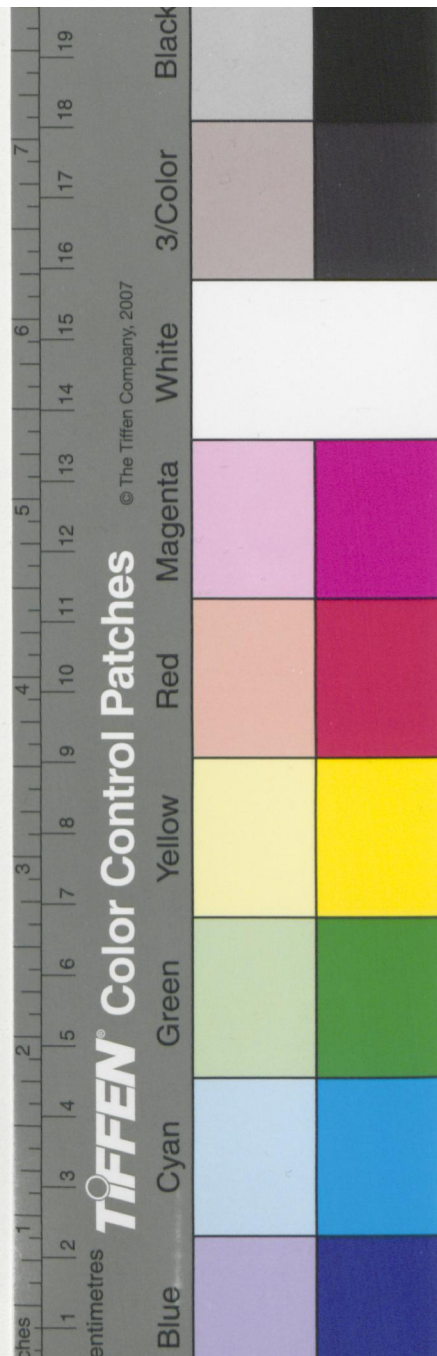

Storbacka i Puumo.

(Matts Mattsson Storbacka, Puumo).

198

Innan det alls bodde folk här hade lass-
folkarena här i Puumo sina vister här uppe
och brände fjörra här. Jörtnumorna sina präde
de ner längs ån. Sen flyttade hit två firmor,
som var hemma från Kuortane Porraslam,
och fick här så mycket arbetat, att det blev hem-
man å. De hade först fjärat i Jakobstad, in-
nan de flyttade hit. År 1810 sålde de hemmanet
åter ~~svensk~~ släkt från Esse Lassfolk, och samma
släkt finns ännu kvar här. Nu är här flera
hushåll, men då var det bara ett.

Härbacke i Purno.

199

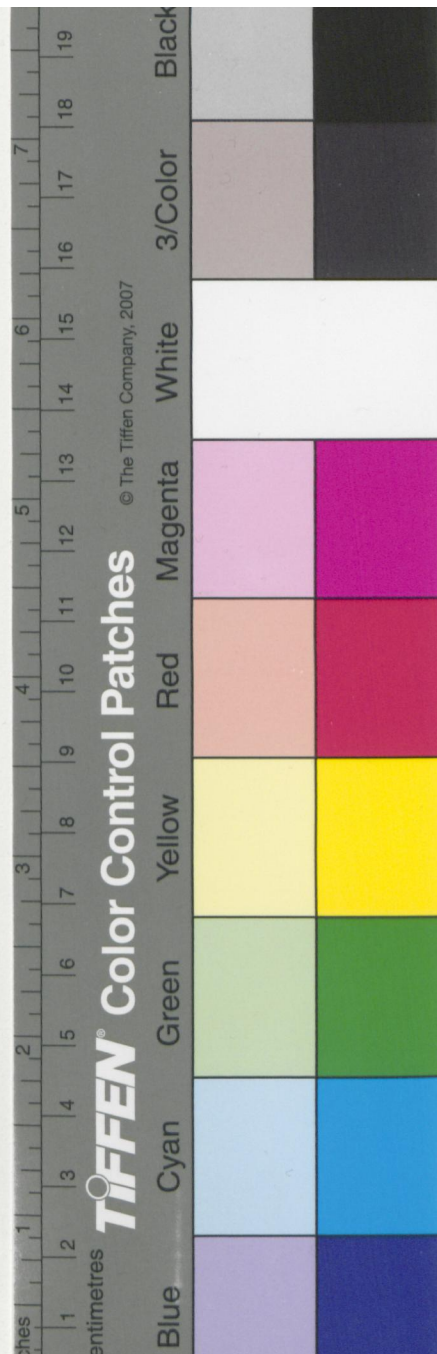
(Johann Mattsson, 78 år, Härbacke i Purno.)

Här vid Härbacke hade man förut vist-
barkur¹⁾ och högg stork och brände tjära. En plats kal-
las ännu Harnuelviste, en plats Kurue viste
eller Käha viste och en plats kallas Nyviste. Sen
började det bo fiskare vid Härnsjön. Här i trak-
ten finns också mycket Djäknakyrkor³⁾, som ska
vara byggda å folk, som för bodde här. Den förste
bonden, som bodde här, var min farfar. Han kom
hit från Ilip och byggde stuga åt sig nära bäcken

¹⁾ dial. härbacka

²⁾ häta som man bor i vid fjärdal

³⁾ dial. räkna tsyrtso svf. = "läppkyrka."

Kalljärvi i Purmo.

(Johann Mattsson, 78 år, Håribacken i Purmo.)

200

Allra först bodde det finnas uppifrån
landet vid Kalljärvi, och de fiskade och brände
gjära där. Vid samma tid som min farfar
flyttade till Håribacken, kom en svensk, som
hette Eljas från Tärjäs och började bo vid Kall-
järvi. Han var så fattig, att han hade bara en
ko. Innan Eljasgubben flyttade dit, hade där
bott här andra nybyggare.

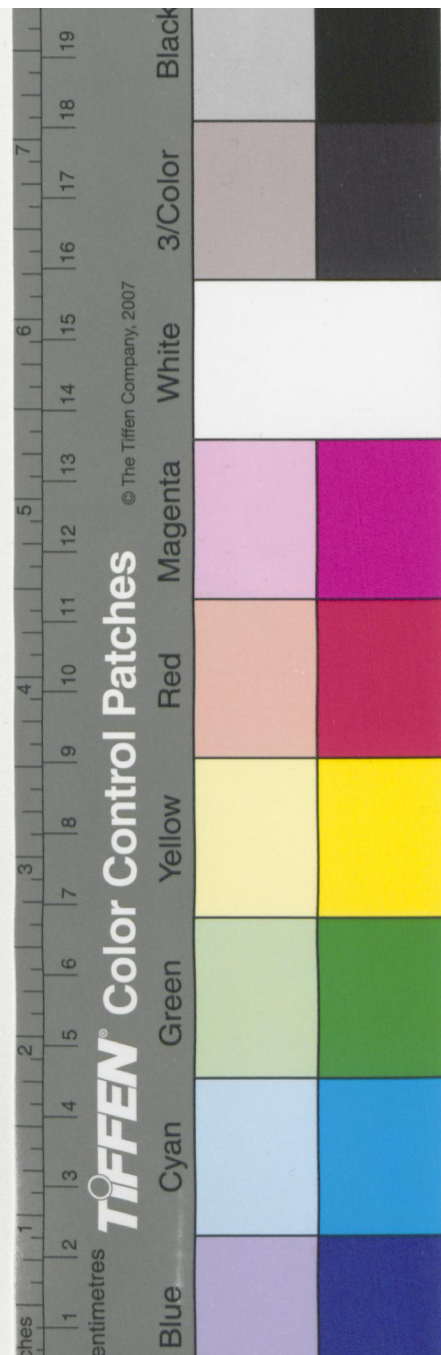
Bäcksholm i Puumo.

201

(Greta Kalljani, 68 år, Puumo)

Fr ett hundra femtio år sedan kom första folket till Bäcksholm. Huset var hemma från Östaja¹ i Pedersö, och han började bygga här nära bäcken, där den går i en krok, och därför fick stället namnet Bäcksholm.

¹ dial. östaja = Östensö.

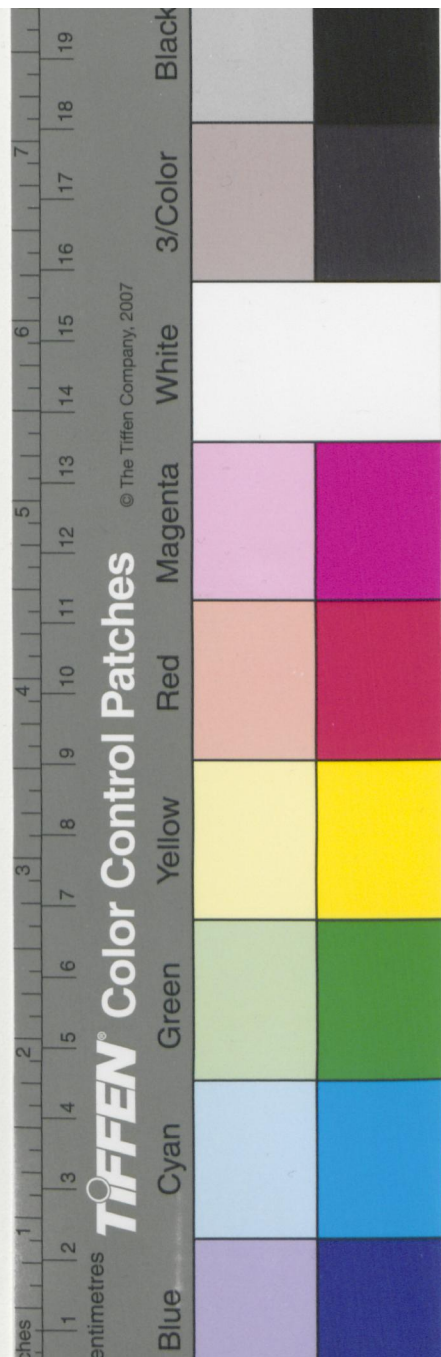

Stenvatten i Purnu.

202

(Loris Jakobsdatter Stenvatten, Purnu).

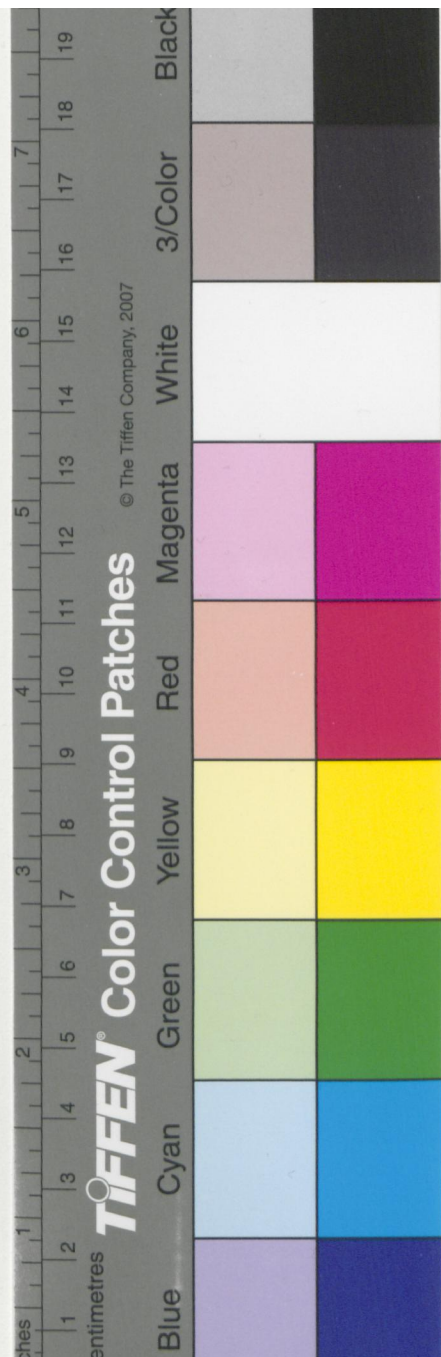
Allra först bodde här vid Stenvatten bara jägare och fiskare. Sen kom litet nybyggare, och så blev för över hundra år sen en, som ska ha hett Kristoffer, den första bonden här. De gamla gubbarna här var dezlige "karlar att arbeta". Större delen å Høhjärvi² och Hemsjön uttorade de. Kristoffer fick många pojkar. De blev fattiga och måste sälja stället, och så kom en från Sisbarka, som hette Henrik. Han hade elak styrkar och flyttade där för under honom hit upp i skogen. Här var riktigt förfärligt steningt, och därför började man också ta om Stenvatten. Gubbarna fick nytta alla sina krafter för att få litet mark uppröjda d.

Hinnrik fick båda benpiporna åbrutna på sig och 203
krossade, då han höll på att bräha undan en stor
sten, och han dödde uti det sen. Men också gum-
morna var duktiga¹ att arbeta. En gumme bru-
kade ha ärdret på nacken och leda hästen efter
sig, och så gick hon en fjärdingsväg till Österbar-
ka att plöja. Gulben hennes brukade gå dit och,
och när han såg, hur tvektig och varm gumman
var, menade han: "Nog fan har du synslo här."

¹ diel. dought = duktig

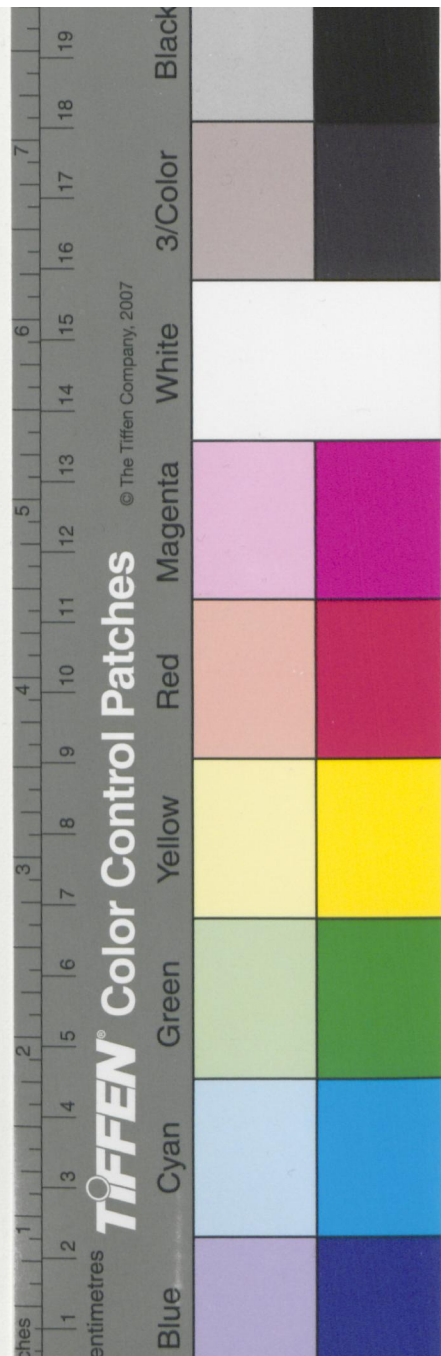
² diel. hönkræn = Pöykbyjärvi på kartan.

Nars i Purmo.
(Greta Nars, 72 år, Purmo).

204

Folk från Purmo brukade för i man
här bodde något folk vid Nars, vara uppe vid
sjön för att fiska och bränna tjära. En å de
första, som bodde här var en svensk från Kom-
pi, men om han var den allra första vet jag inte
säga.

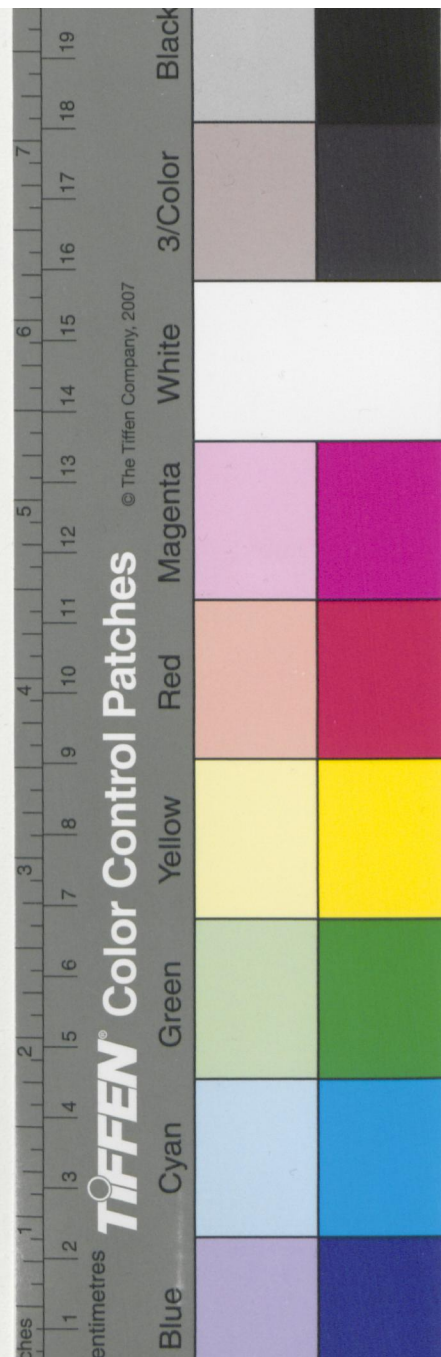

Nars i Purnu

(Julian Mattsson, 78 år, Klaribacka i Purnu).

205

Vid Narsjön bodde alla först fiskare. Sen
kom det två finska bröder dit från Evijärvi.
Den äldre kallades Kärpä Juck och den yngre Ja-
kol. Juck och Jakol var de första bönderna där.

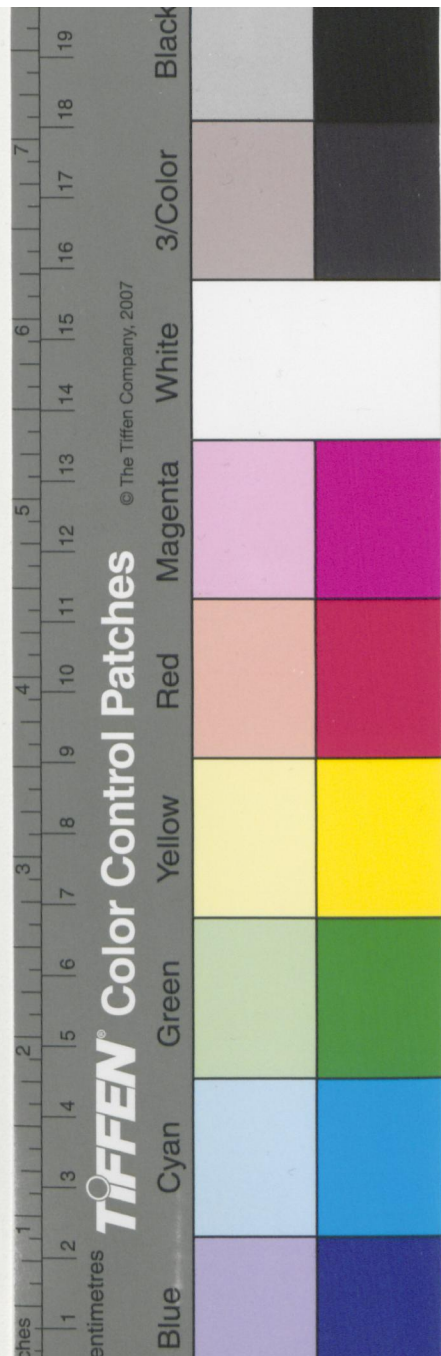

206

Torpen uppekring tjöarna i övre Purmo.
(Greba Nars, 72 år, Purmo)

Vid Storräst eller Bygget¹ hade först folket nerifrån Purmo sina fjärdaler. Sen kom det två finnar, som bodde nära Narijärvi och leude å bara fiskande. Först för femtio år sen kom en svensk, som hette Fredrik, från Kornjärvi och började bygga torp åt sig ett stycke från sjön. Också de andra torpen här uppe kring tjöarna i övre Purmo ha blivit byggda först under de senaste femtio åren.

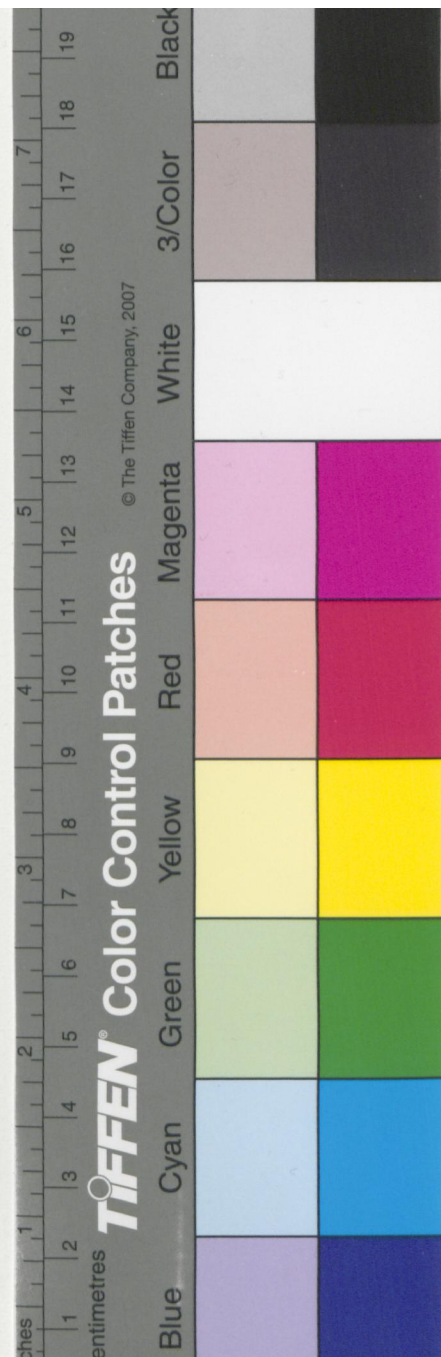
¹ dial. bygge l. bydre

Finnabla i Purno.
(Johan Lasipolk, 54 år, Purno).

207

Lampbackarna hade fört viltolalar i
skogen kring Finnabla. Slutligen började man
bo där beständigt och byggde ett kronoryggs-
som först i våra dagar har blivit hemman.

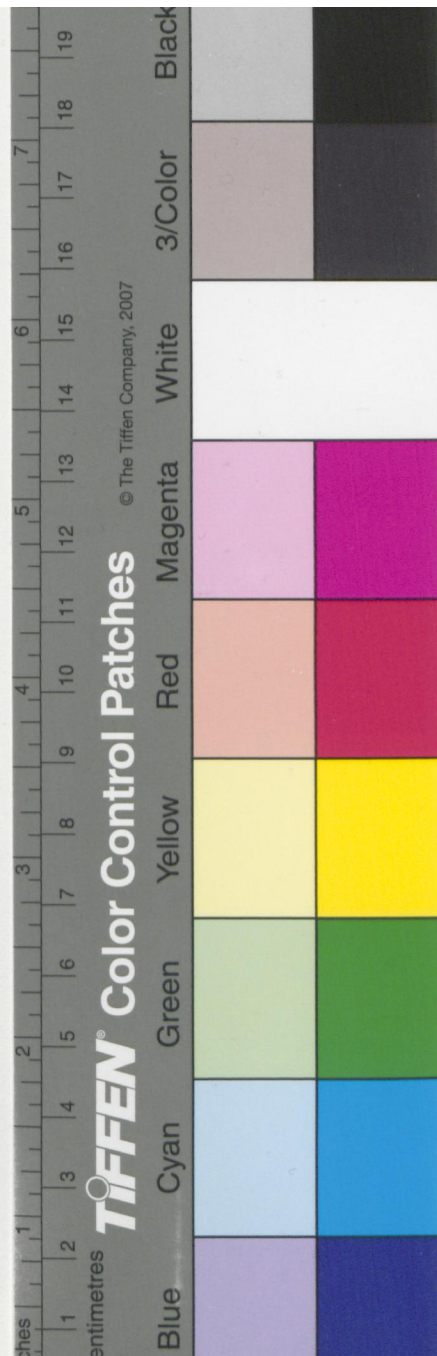

Livste i Purno.

208

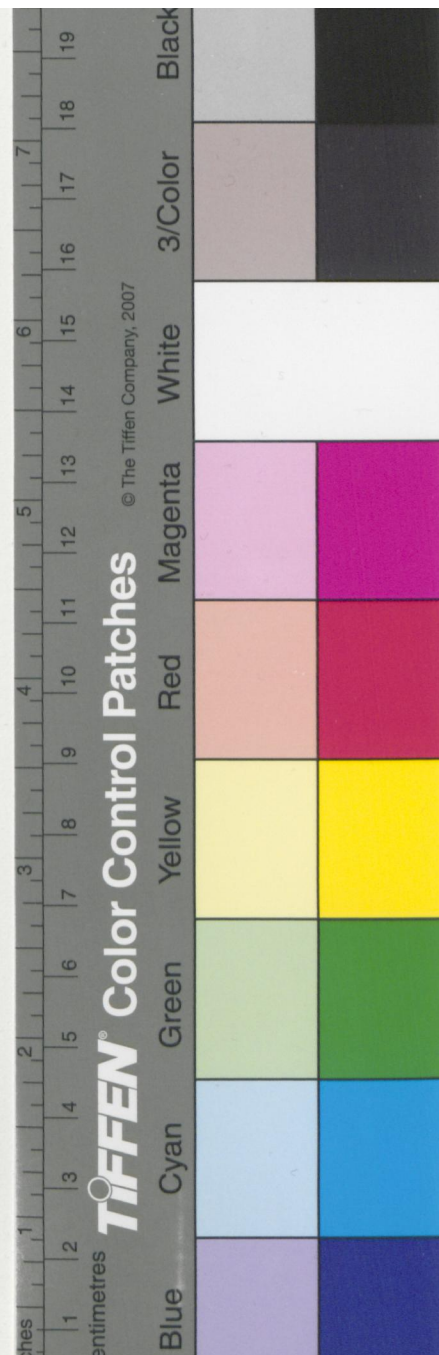
(Lektman Gustav Johansson, 74 år, Livste i Purno).

Här vid ön i Livste fanns för en dal, som man brände fjärr i, och därför kallades platsen länge Ådal. Högre uppe fanns flera vister, som jeppoboarna hade. En plats kallas ännu Rouer-dalen, mot Kauhajärvi fanns igen Kurvasviste, som kunnaboarna i Ytterpurno hade. De första bönderna kom från Kuva eller Korka i Ytterpurno, och det var två gubbar, som var gifta med två systrar. Först kom ena gubben och lät tynga en fjärdedel, och sen efteråt kom svägerson. Det var de här gubbarna som hade vistet nära ön, som kallades Ådal. De bodde nära Suedas Antas på Clorshyket i en skogsbacken. De första åkrarna, som de gräffade upp, är där nu

Storåkeru och Hemåkeru är. Storsveden, som är ²⁰⁹
på andra sidan bäcken, är också en gammal
åker. För hade man dem till vildland. Fattigt
och uselt var det för de förtä bønderna, och
för den skull gav den kronan understöd på
allt sätt. De fick t. ex. en halv tunna bönor för
vart barn, som var fatt.

¹ vråke) n. pl. vråker. = plats där man bränner hö, ävver
skog eller gör annat skogsarbete, jfr hru. hemvist

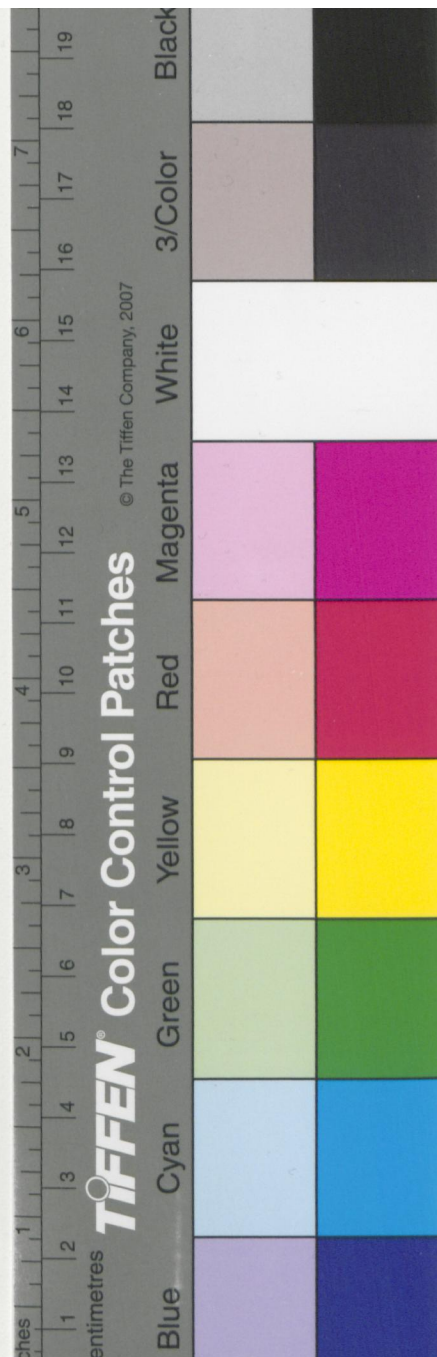
Äviste i Purno.

(Gubbar Ävist, 86år, Purno).

210

De första som började bygga här i Äviste,
var från Pedersö. Innan här bodde någon, hade
Ätterjeppoborna sina visten¹ nära en bäck,
och man började sen hålla platsen för Äviste,
som byn ~~der~~ efter fick till namn.

¹ visten/m. pl. visten = plats där man bränner fjära, ävverkar
skog eller gör annat skogsarbete

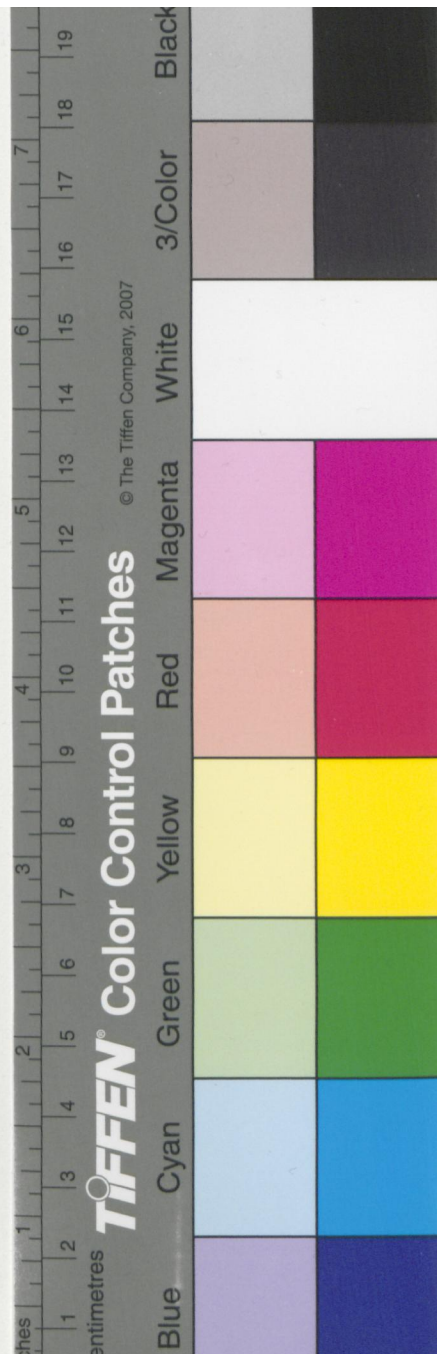

Lövste i Purno.

(Matts Årvt, 70 år, Purno).

211

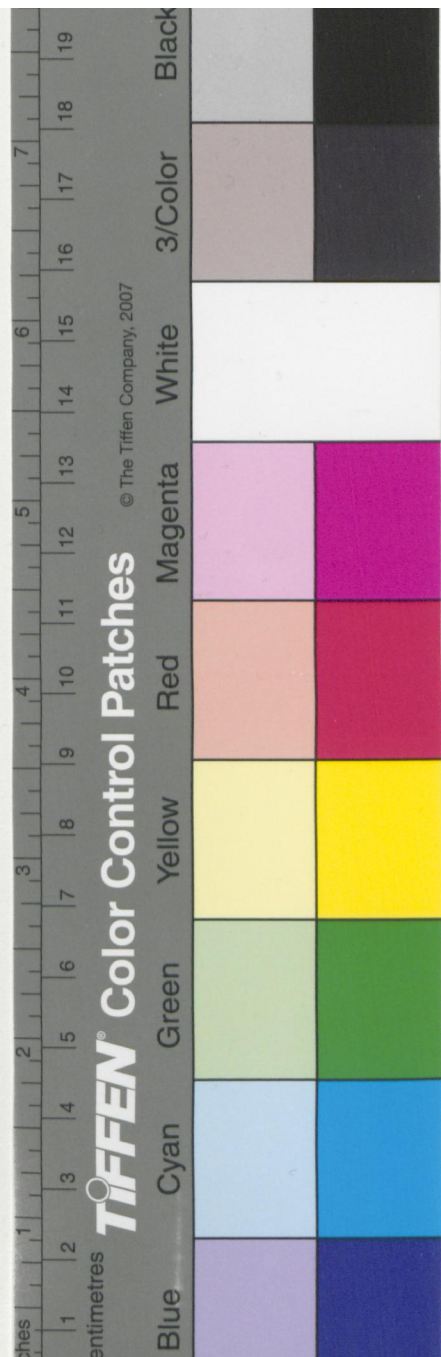
Min farfar var från Lövste i Pedersö.
Det var två bröder, och ena började här i Årvt och
andra vid Kauhajärvi. Den som började här, bod-
de vid Ådal i en backe vid dalen. Men nyhale-
byboerna, som hade vistelse här, ville inte unna,
att någon Pedersöbo kom dit och ville göra
bort honom. Så blev det process å, och hans sak-
förare gav honom då det rådet, att han sku hal-
la sig för Årvt, så sku det inte finnas någon
Ådal, och de sku inte veta vem det var fråga
om. Hengjorde så, och sålunda fick han läm-
na där. Förtä barnet, som mor fick, måste
hon ha i vaggan ute på backen tills röken kom

gå ut ur bastun. Jeppoborna brukade vara 212
här syfte att visa. En dal kallas Lussidalen.¹⁾
Sen började gubbarna i Skifte gåla bränna fjärr,
och man har ännu en plats, som kallas Lirikas
dalen, och en annan, som kallas Norrsta dalen.

¹⁾ dial. lemn~~u~~ v.v.I = stanna

²⁾ Dial. los~~u~~s~~u~~dal; i Jeppo finnes los~~u~~s~~u~~.

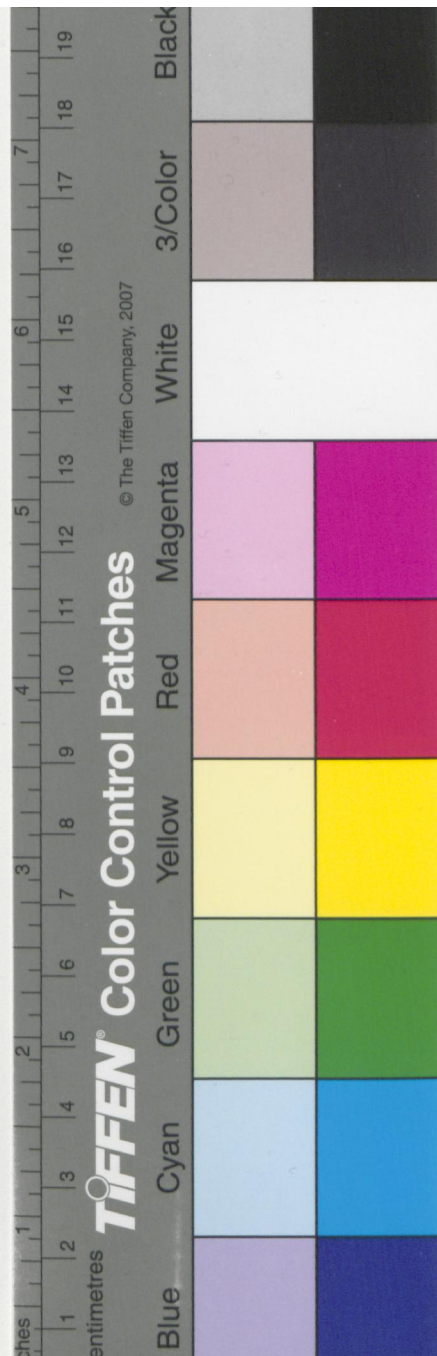
Kauhajävi i Purno.

213

(Simon Kauhajävi, 60 år, Purno).

Första folket som bodde på Kauhajävi, var två svenska jägmän från Tjivilis i Pedersö. De var elaka att dricka och måste för den skull lämna fjäster och flytta bort. De var nygifta, när de flyttade hit ut. Alla deras efterkommare har dött ut, och det har kommit nytt folk i stället. Den äldsta släkten ä' den, som nu bor här, är från Daumbo. För övrigt har man flyttat hit från Oliha trakter i Purno.

Innan jägmännen började bo här, var man ända från Pedersö hit och all bränna fjäsa. En plats kallas nu Sundboviste, en Bennärviste. Dessutom finnas det Kurvasviste, Jörasbackviste o. a.

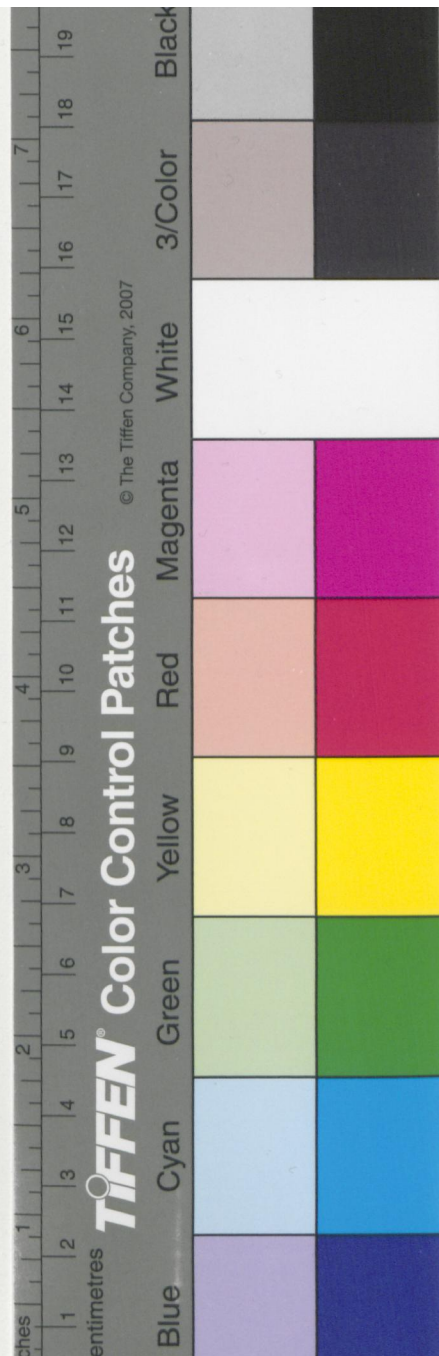

214

Eide i Purno.
(Huslönerna vid Eide i Purno)

Här uppe i skogen kring Eide finns flera gamla vistplatser, där folk från Pedersö, Esse och Purno för var och brände fjärr. En plats kallas ännu för "Källas" dal, en annan för Olka folk³ dal och en för Kittelfolk³ dal och där var folk från Pedersö och Esse och brände fjärr nära ännu och fide ner kunnorna längs efter ännu. På andra sidan ännu in i skogen finns Narsbäcksviste, Spärringsviste och Brännwiste och flera andra gamla visten.

Första bonden här vid Eide var från Utterpurno Hermas, och han hette Jakob, men han var inte ändå den första boaren, emedan

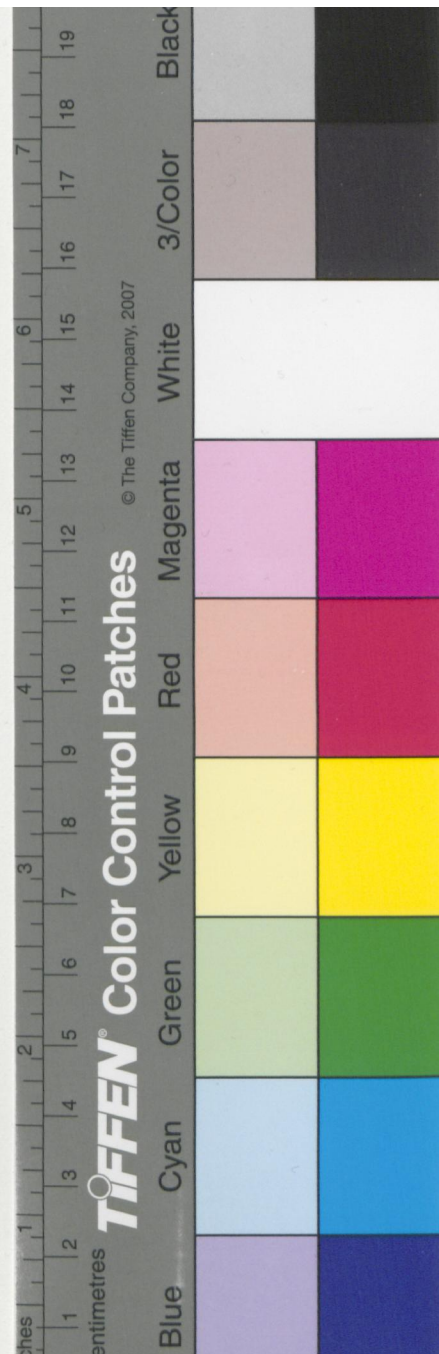

det fanns ett torp här förut på platsen. Inga
 någar fanns det den tiden hit upp. Från gården
 ner till ån gick en smal gångträd³⁾, och den
 kallade man "Kyrkvägen". Vintervägen från
 Pedersöns till fjällmarkerna gick efter ån. Vid
 Eide kom den upp, nedan där finns en fors, och
 så fortsatte den igen på andra sidan Eide efter
 ån. Ännu för omkring fyra-tio år sedan be-
 kade Lappajärvi-boarna fara denna gamla väg,
 då de om vintern kom med sina hästurnor
 till staden.

¹⁾ kolas och fjällfolk är i Pedersön Källby.

²⁾ olka folk i ~~Lapp~~ Pedersön Källby

³⁾ dial. gångträd som f. = gångstig.

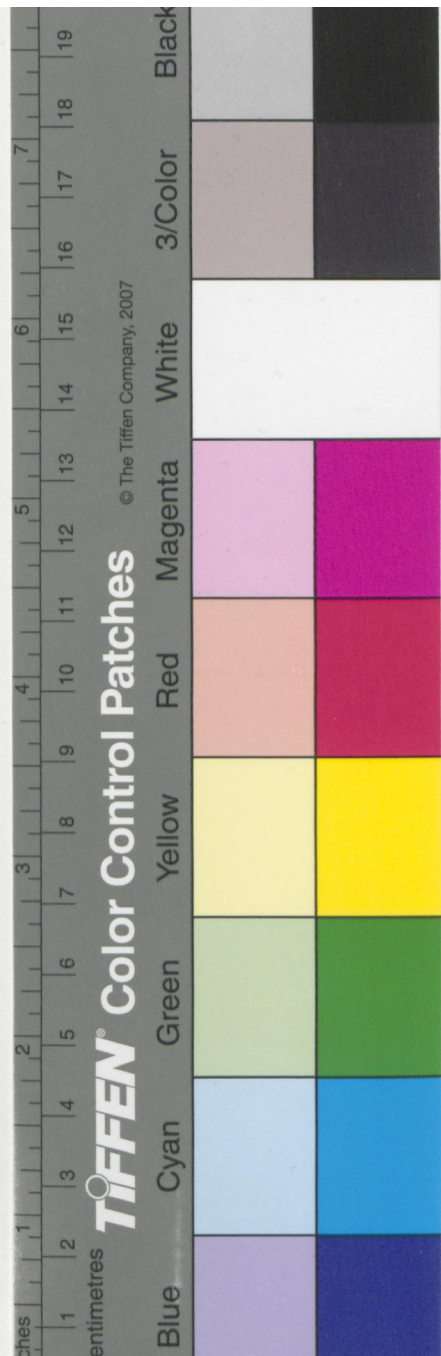

Stenbacka i Purmo.

(Johan Stenbacka, 59 år, Purmo).

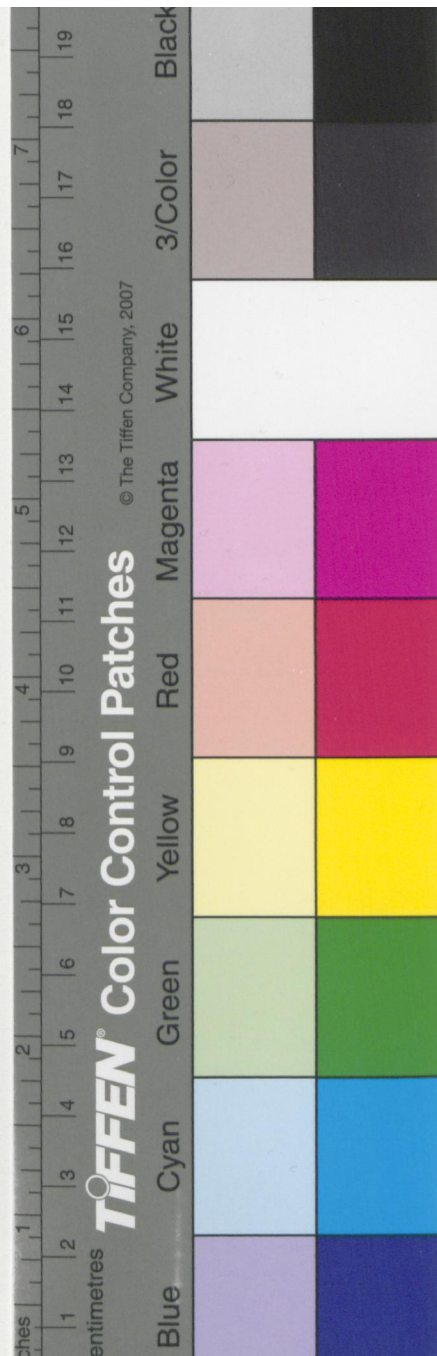
216

En kvinna var den första, som började bygga här på Stenbacka, och hon var hemma från Skutnabba i Pedersö. Hon fick till utläsning ingenting annat än en blind männafäle, och med den flyttade hon hit ut i blinda³ skogen. För den skull att hon var från Skutnabba kallas stället också med ett annat namn för Skutas. Pedersöborna hade där omkring sina vister, och därför flyttade hon just ut till den bakken, till Skutnabbarviste. Ingen vägar finnes det hit, så att jag vet inte hur hon slopp hit. Först för penstis år den fick man väg till Purmo. En plats finnes, som kallas Jaramulgålebacken, och där sko första

217
byggningen ha stått. Här på Gummelgårdshäcken
bodde en tid en gubbe, som kallades för Flaken,
och gumman hans kallades för Flakeuskon,
men jag vet inte, om det var den första gum-
man och hennes hustru, som hon kanske hade
gift sig med, eller någon som lede senare. Mye-
ket fattigt och svårt hade de, så att det i alla fall
var någon å de första, som bodde där. Då de satt
ohäat ur samma fat sade hon till gubben sin: "Ta du
nu, ja ha teiji rei!" (= Ta du nu, jag har tagit ren).
De hade nämligen även mycket knappt om maten,
så att inte båda fick äta sig mätta. Storgården
ska vara gammlaste biten, som de gräfvade upp.
Först var det krononybygge. Huru man blev
det för omkring femtio år sedan. Och så de andra
huru manen här opp ikring ha varit krononybyg-
gen ända till senaste tid.

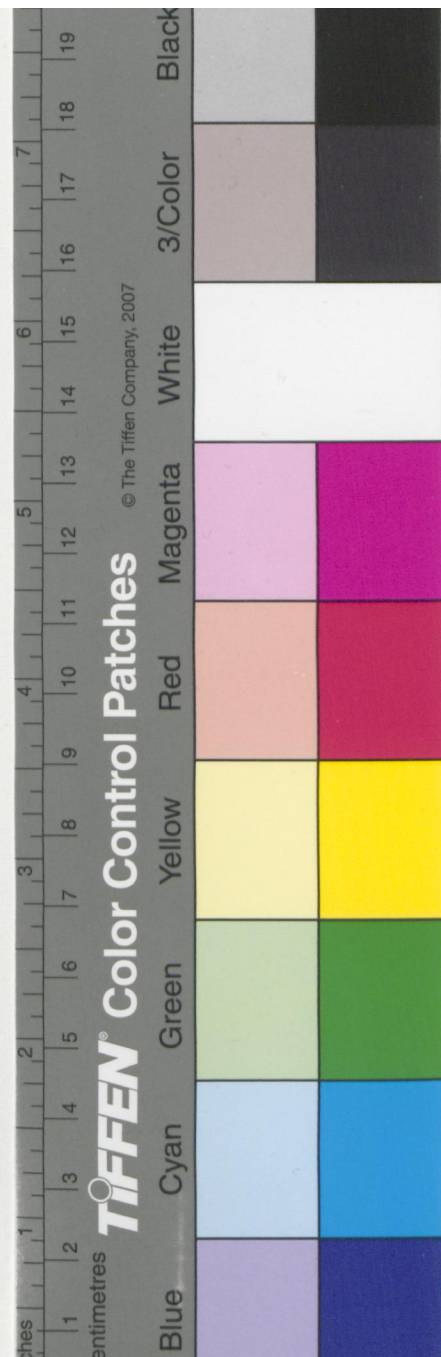
¹ dial. marapola som. = stapöl ² dial. bhrud skorr = mörka skrofen

Kalijävi" vid Kallträsk i Purnu.
 (Johan Stenbomka, 5 gån, Purnu.)

Till Kalijävi vid Kallträsk ska den första
 bonden ha kommit från Tjörnas eller Markby i By-
 karleby. Den gården ska vara den äldsta i alla
 skogsgårdarna här i vårha Purnu. På en gamm-
 mal nä på Åkerholmen finns årtalet 1604 insku-
 set, så att ända från den tiden måst det ha bott
 folk där.

"dial. Kalijävi

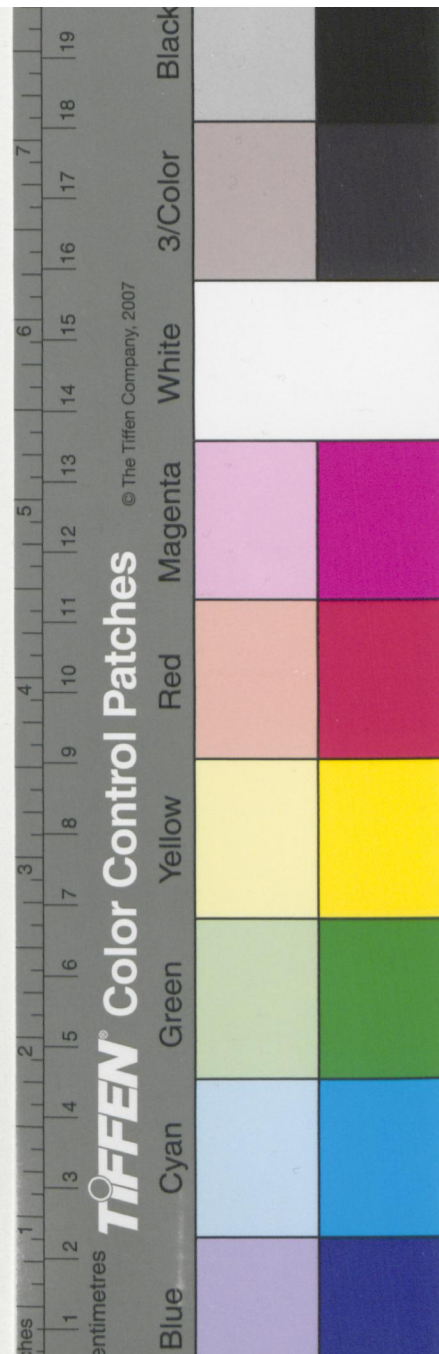

Kallträsk i Perno.

(Johan Stenbäck, 59 år, Perno).

Vid Kallträsk började allra först bygga en käll,
som för hade bott på Näpibacken¹ nära Nybränno vid
Nerigörden nära Näpijärvi. Nybrännoarna hade för
vant och vistat² där, och därför flyttade han dit. Sen han
flyttat till Kallträsk började man med ett annat namn
kalla sjön för Näpisjön. De hade ännu flytta dit ock-
så från Klåvus, men då gubben fick höra det, skynda-
de han att flytta dit på förhand, för att där var bra
ängsmarker. Skutas eller Stenbäck är liksom
malt som Näpe eller Kallträsk. Den första, som bod-
de på Näpe, hade tre pojkar, och var och en av dem
fick en del, när fadern dog.

¹ dial. näpibaka ² dial. vistat av I = vistatsögen för återbörning, tim-
meruggning o. a. skogsarbete.

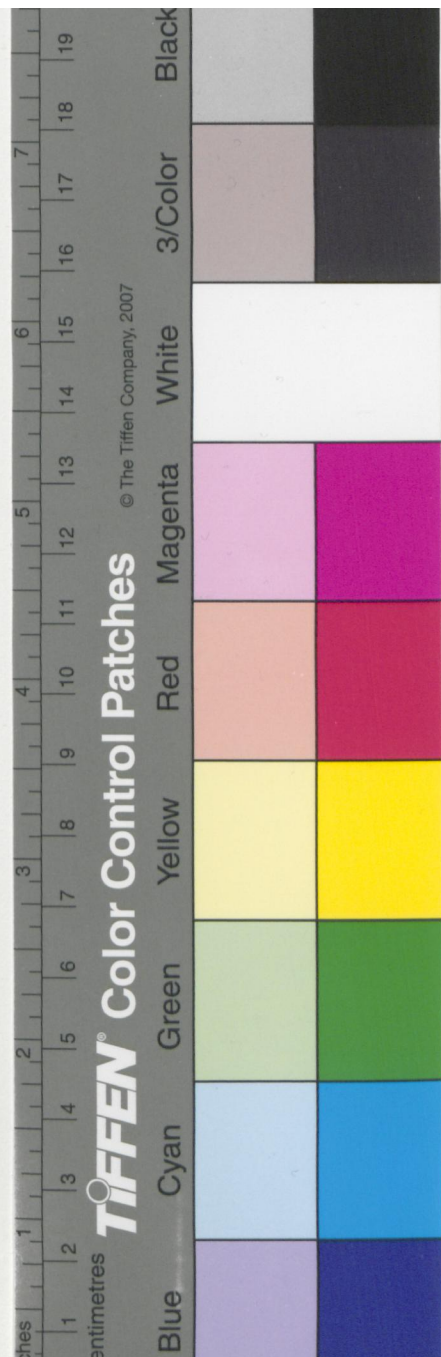

220

Bonds i Purno.
(Matt Sandberg, bgär, Purno).

Även bondsarena¹ hade kommit upp för ån
och började bygga nära ån, men närmare ån än går-
darna nu är. De gamla bonten kallas nu gam-
melgård. Sen flyttade de högre upp från ån, men
först efter det Sandberg^x hade flyttat från sitt
gamla ställe.

¹ dial. bonsare = folket på Bonds, dial. bons

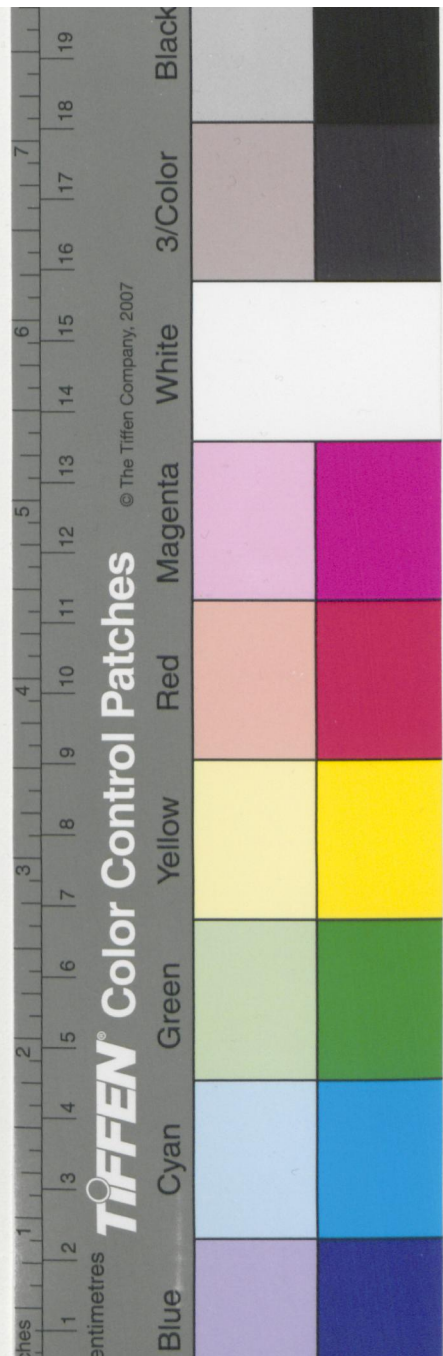
Sandberg eller Tjörpar i Purno.
(Matt Sandberg, 69 år, Purno).

221

Första folket till Sandberg kom ner i på
sjökanter upp med ån och började bygga här på
andra eller tredje sidan ån på "Pettilåkeru" på Hög
kulla eller Hvit, som det nu kallas. Backen, som den
första gården stod på, kallas nu Jammetgälsbac-
ken. Då det är lågt vatten i ån, ser man ännu de
gamla brokistorna å bron, som förde över ån till
ägorna. Till den plats, som gårdarna nu står på, flyt-
tade man redan för ^{par} ~~flera~~ hundra år sen. På den gam-
la buntplatsen har man hittat tegelstenar
och svedjekrafftor.²⁾ Namnet Sandberg tog man,
då man flyttade hit till den nya platsen, emedan
marken är mycket sandig.

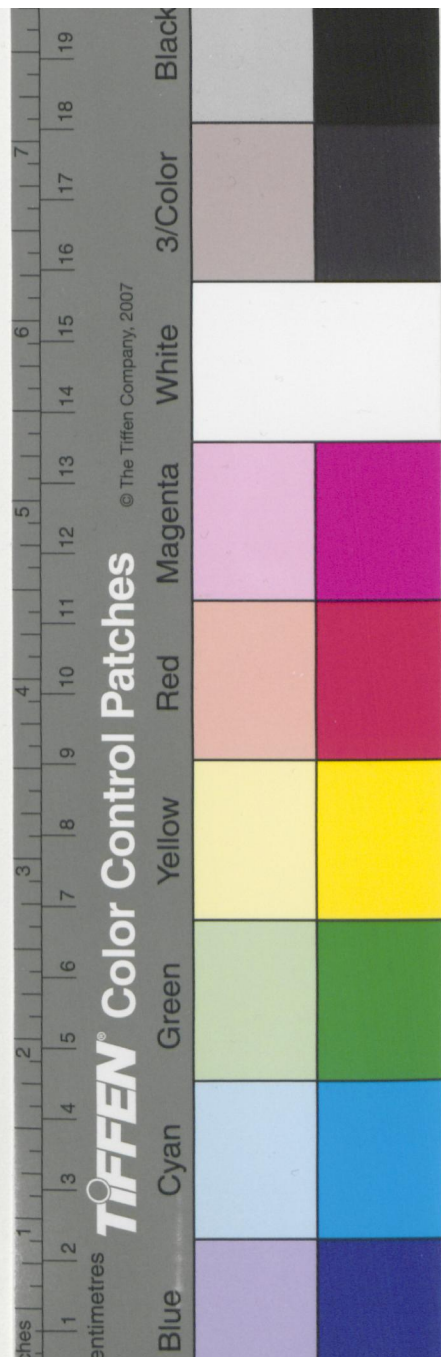
¹⁾ dial. pettilåkeru

²⁾ dial svedjekrafftor = aska och kol, s. ~~pin~~träffas i gamla sveafeland.

Nybränno i Purno.
(Johan Klävus, 63 år, Purno).

Första folket vid Nybränno och trakten där omkring ska ha kommit från Pedersö upp med ån och börjat bygga åt sig nybyggen i vilda skogen. Under långa tider fanns det inte andra vägar här än ån. Ånnu för sextio år sen var vägen till Nybränno förskräckligt dålig. De första gubbarna, som började vid Nybränno var tre bröder: Hans Persson, Johan Persson och Erik Persson. Första åkern, som de grävtade upp, var "Sttergårdan", och där syns ännu spår å en gammal brunn och en gammal gårdstonit alldeles nära ån, och där just ska det första folket ha bott. De hade varit mycket flitiga och dugliga "att arbeta, så att

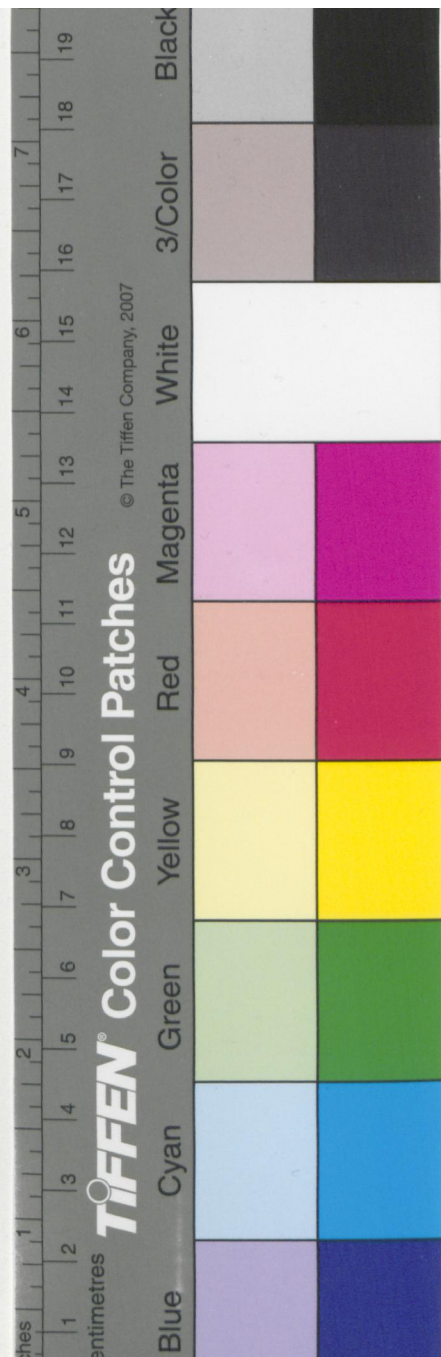

det inte räckte länge, innan de hade arbetat 223
upp åt sig stora äkrar. Starka hade de också varit
och kallades "Storgubbar".

En å de hit bröderna grävtade upp en äker
vid Nåpijön en kilometer åt skogen söderut på
en plats, som nu kallas Nåpijörnten. Där bodde han
sen vid Nåpijärvi och började där för då kallas för
Nåpigubben. Sen sa han åt de andra: "Bara
ni gräftar upp ett tumland äker åt mig vid
Kallträsk, så flyttar jag dit". De grävtade åt honom
så mycket han ville ha, och således började det
bo folk vid Kallträsk.²⁾

¹⁾ dial. douft = duktig.

²⁾ Jfr ber. 44.

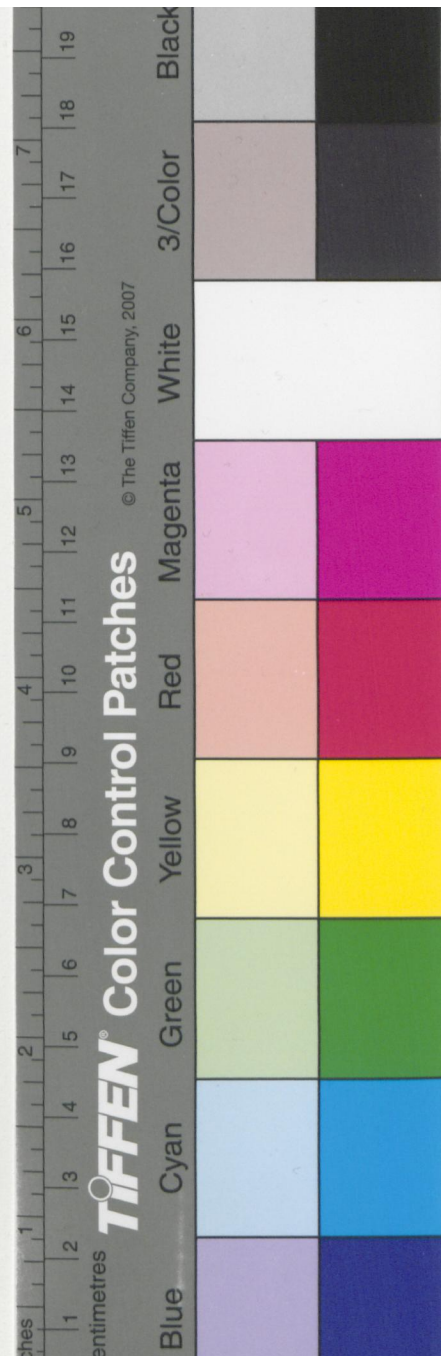

224

Nybrännu skiftet.
(Johan Klåvus, 63 år, Purnus).

Nybrännu här ett skifte, som är mycket brett vid ån och smalt vid skogskanten. Man brukar skämta och säga att det blev så, emedan Nybrännugubben, då lantmästarna pilkade¹ ut marken, lade sig vid ån och bedde ut armarna, emedan bästa bitarna var där. Benen som låg högre upp, knep han ihop, och huvudet var på andra sidan ån.

¹ dial. pilkade s. v. I = präla, märka ut; ~~ff~~ pi. pilkan

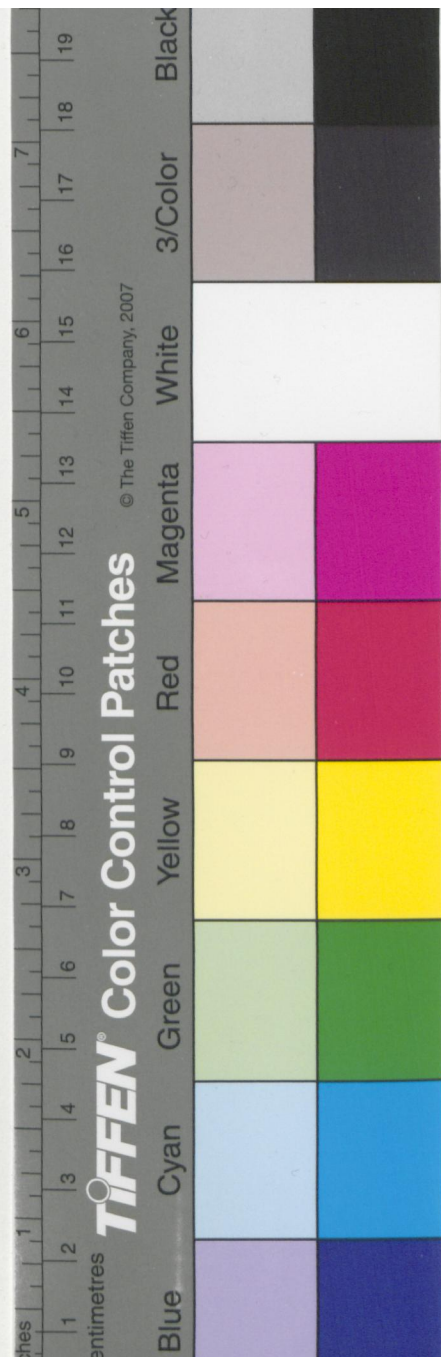
Nybränu och Rak i Purno.

(Simon Nybränu, 65 år, Purno).

225

För ska Nybränu ha hetat bara Bränu.
Men så blev det engång eldsuäda, och då flyttade
folket till en plats högre upp, som nu kallas Rak,
men för Heitfolk, emedan där var så kallt
("heit"), när Nybränu brann, att folket
allt där mätte illa. Sen började de bränna Bränu-
marken igen, och därför började det då kallas Ny-
bränu.

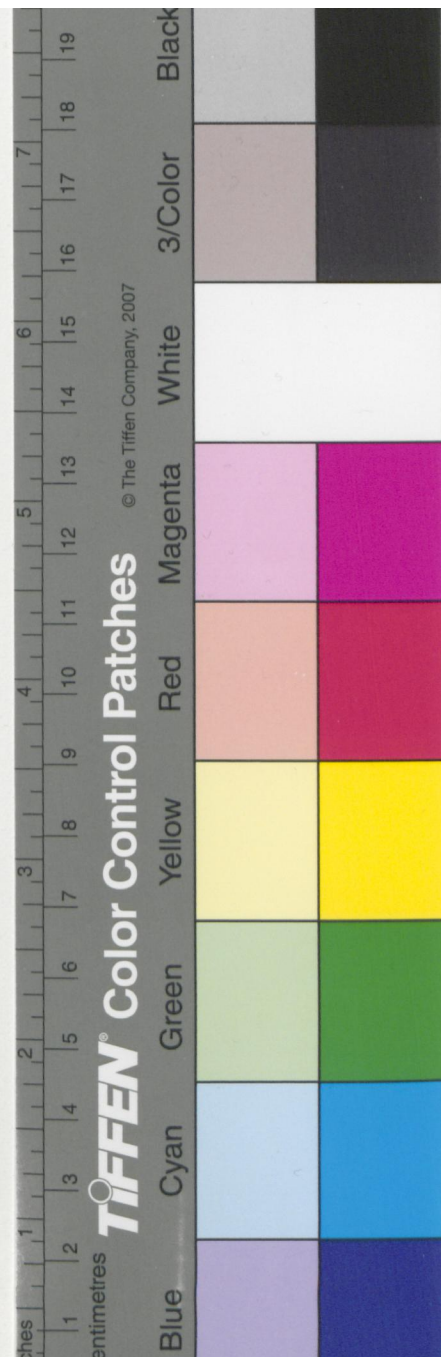
Den tiden var här i byn bara två hem-
mansägare: Petter och Johan, som var bröder.
Peters söner hette Hans, Johan och Erik, och
å dem flyttade en först till Nåpijärvi och började
kallas Nåpigubben, och sen flyttade han ända nor-
till Kallträsk och började bo där.

Rak eller Heitfolk i Purnu.

(Simon Nybräm, 65 år, Purnu.)

De första som bodde på Heitfolk eller Rak,
som det nu kallas, var från Lappforsby i Esse.
Men det är en betydligt yngre gärd än Nybräm.
Det ser man redan där, att heitfolkarna har
ett mycket smalt skifte vid ån, där bästa bitar-
na förut var, och åt skogskanten ett bredare.
Nybräm igen, som är äldre gärd, har här sin
brett skifte vid ån och ett smalt vid skogskanten.

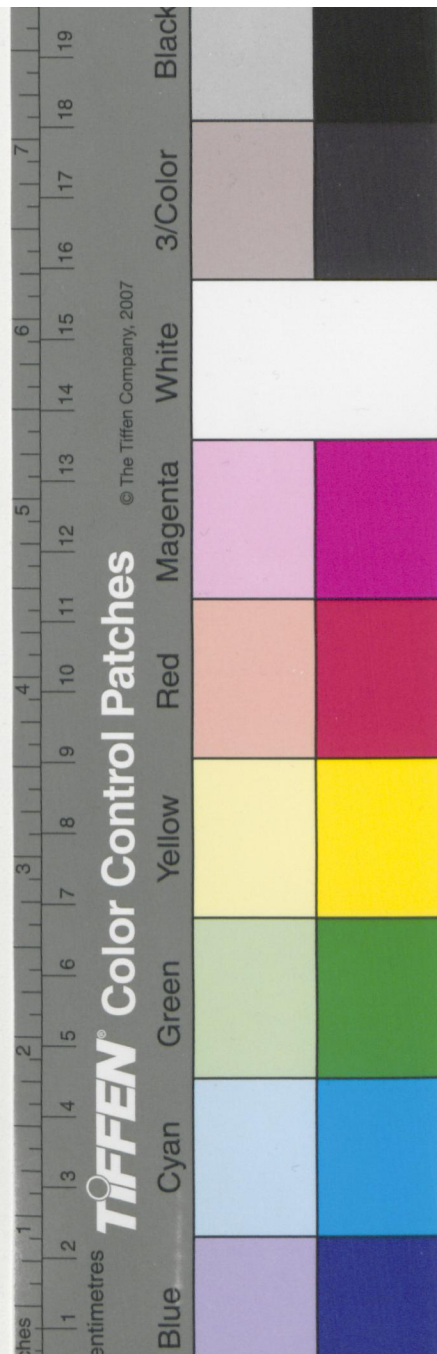

Huru vissa platser i Purnu fått namn.
(Johan Mattson, 78 år, Håribocka i Purnu)

227

Han som kom till Mattjusas hade mat
i påsen, och så fick stället det namnet. Han som
kom till Filpusas hade fil i påsen, och så fick stäl-
let det namnet. Sedan under krigstider för de
under ryggen. Nu för upp på ett tak och såg om ryg-
gen sku komma, och när han kom, så sköt han
honon, och så fick stället namnet Skutas. På ett
annat ställe satt sig en ryss och åt vid bordet, och så
gick folket och tog honon bak ryggen och band hån-
derna bak på honon, och så blev namnet Musikas"
till på det stället. Sen förde de samma ryggen upp med
Norrån och begravade honon på en holm där, som
kallas Ryssholmen denna dag som är för den skull.

1) dial. muskas = Wästerbocka

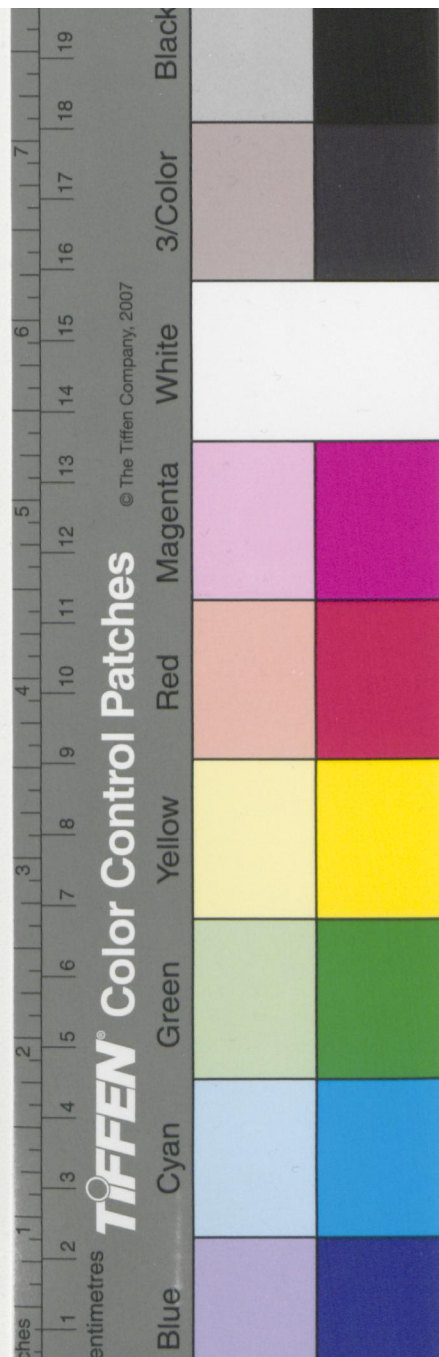

Huru några gårdar i Purmo fått namn.
(Folkrikellösa i Finne, Vällbacka i Purmo)

228

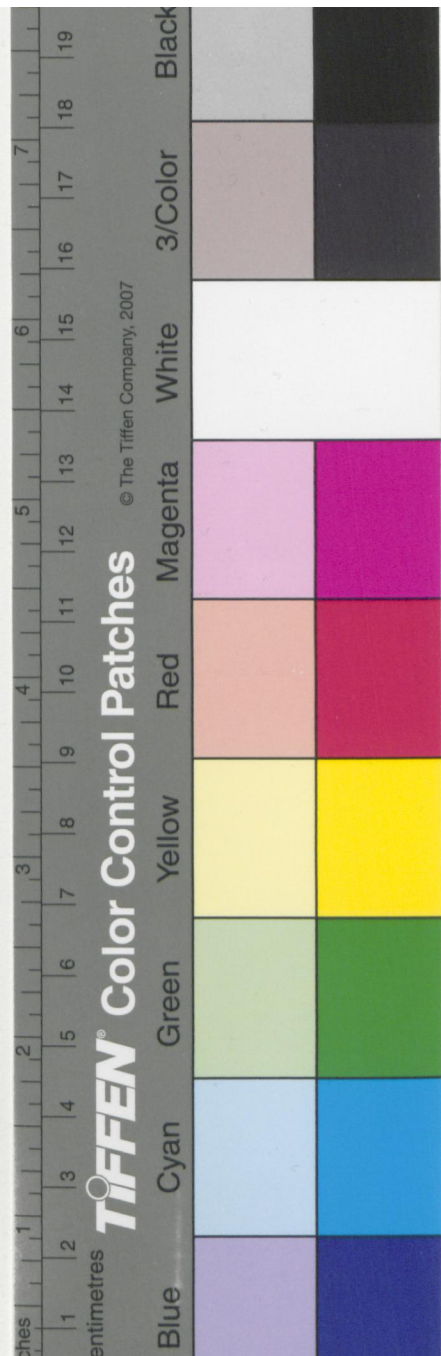
För i världen var en stor eldsvåda på
Åybränn, så att folket måste flytta bort undan
från hela byn och kom då till Rak. Men också där
blev det hett om öronen på dem, varför man bör-
jade kalla platsen för Fledfolk. Så sprang de vida-
re ännu högre upp, och klädde sig i huvudet och fun-
derade vad de sku göra, när elden också kom
dit efter dem, och så fick platsen namnet Klä-
vut. Ännu längre måste man springa, men
slutligen lyckades man sätta boni för elden, och där-
av uppkom namnet Boni¹

¹ dial. bōni = Bonds.

Varar namnet Villbacka i Perno uppkommit.
(Johan Långfolk, 54 år, Perno).

Då Silas son Lars, som bodde på Långfolk,
skä ga och si efter sin bror Måns, som bodde på
Mångfolk, så villade han bort lig i den tätta sko-
gen, som den tiden fanns mellan de två går-
darna, och därå började man kalla backen för
Villbacka.

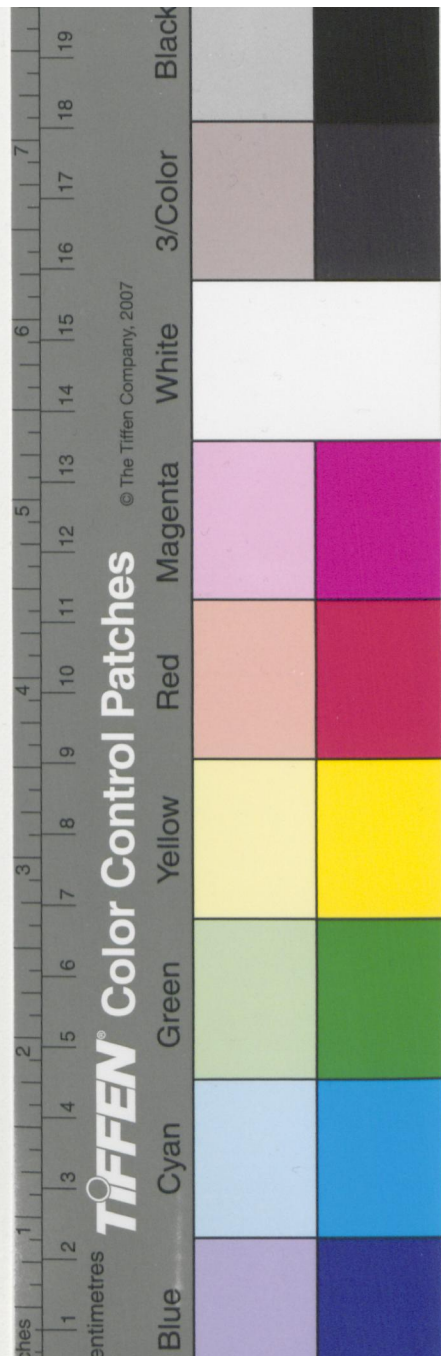
Thun namnet Klåvus i Purnus uppstätt.

(Johan Klåvus, 63 år, Purnus).

Den allra förste, som började nybygga vid
Klåvus, hette Kleofas, och därå kom sedan nam-
net Klåvus.

230

(23)

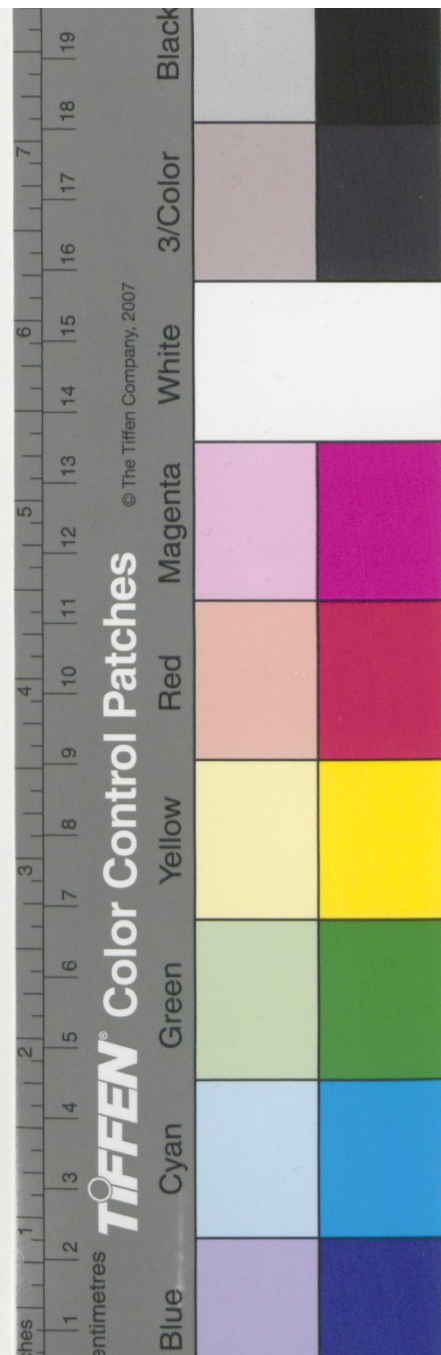

Varan namnet Tjörpa i Purnoi uppställ.

(Matt Sandberg, 69 år, Purno)

En gubbe vid Sandberg brukade fara upp till Napijärvi och fiska. Då han var, brukade han alltid säga: "Jag ska åstad tjörpa" ihop nåten mina. Och därå började man kalla honom för Tjörparn och gården Tjörpar, som ännu är det vanligaste folk emellan i stället för Sandberg.

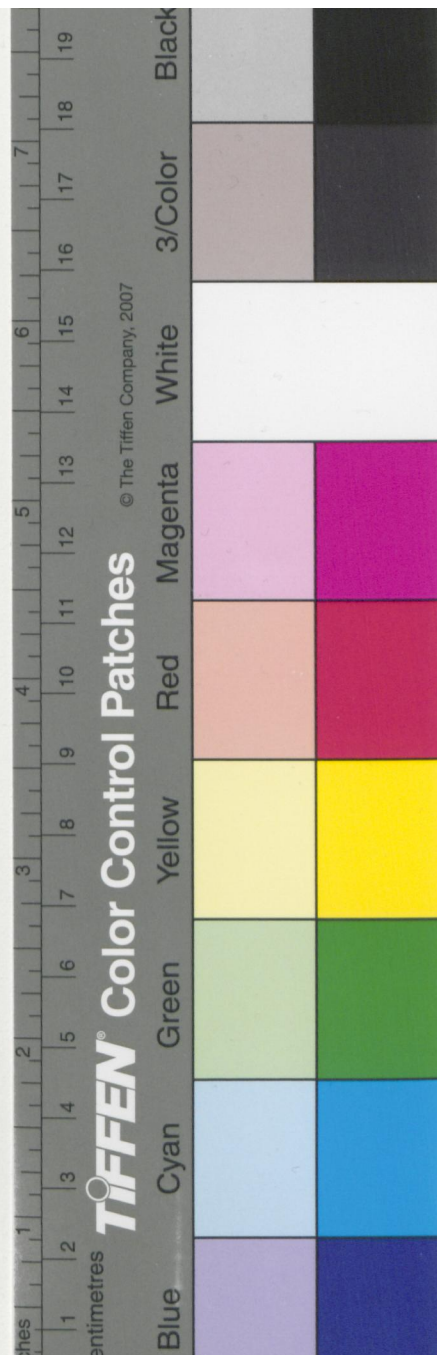
"dial. tjörpa l. tsörpa sv. v. I = snörpa

232
Varar namnet Hundbacka i Purnus uppställ.
(Grete Kalljani, 68 år, Purno).

En kvinna å jättesläkt var engång och
tvättade kläder i forren nedanför Hundbacka.
Så kom två karlar gående och ena hade hund
med sig. De började gråta på kvinnan och bes-
sade "kunden vä hemme". Då blev hon arg och ^{kastade} ~~tog~~
hunden och de båda karlarna i forren nedanför
backen, som därför började kallas Hundbacka och
forren Hundbackforren. Karlarna slapp upp sen,
och hon gifte sig med ena karlen.

1 dial. bost. v. v. I = tussa, hetta.

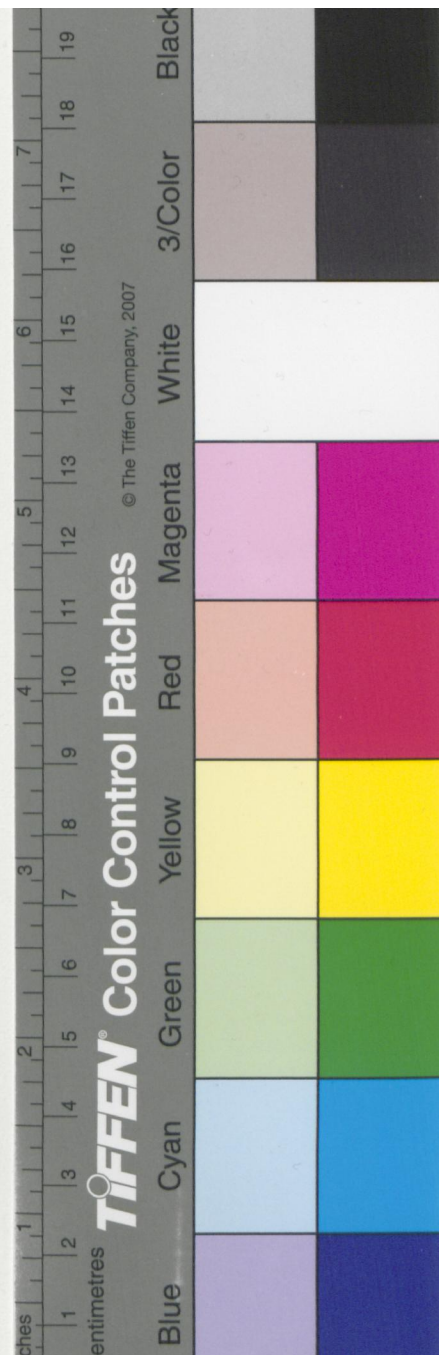
Varon namnet Kejsarbacka upptäckt.
(Anden Johansson, 73 år, Brännö i Pärnu)

233

Kejsarbacka torp har för kallats Tjäjsla-
backa, och det namnet fick det därå att en mos-
sa förut tjäslade²⁾ runt omkring den. Sen har
lantmätarna^{och prästerna} som inte förstod namnet, börjat
kalla det för Kejsarbacka.

¹⁾ dial. Tje:lla bako

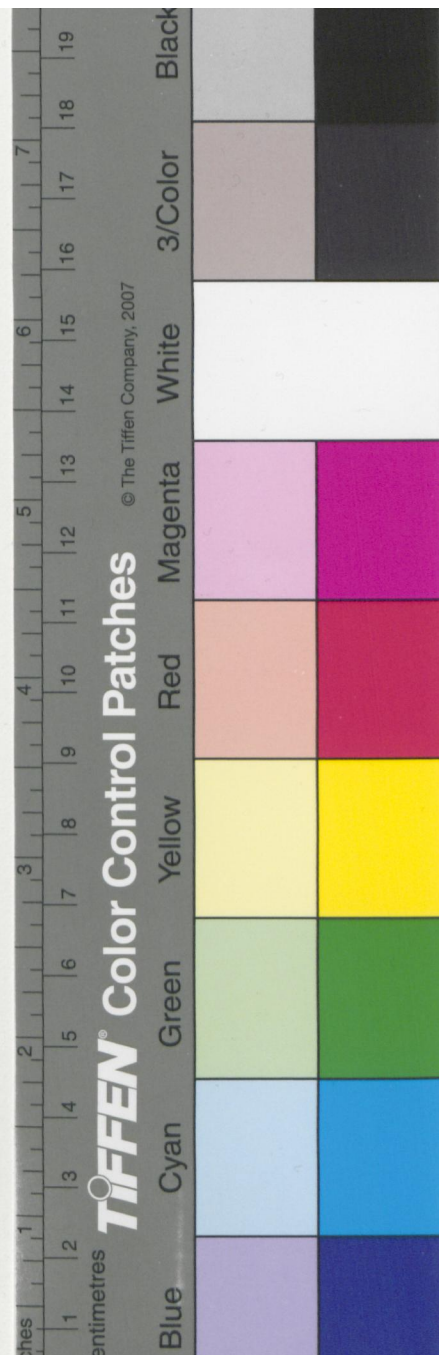
²⁾ dial. Tje:llk so.v I = sträcka sig, skjuta in.

Huru några gårdar i Peders' Forby fått namn
(Folkskallövar E. Fenne, Villbacha i Purnas).

234

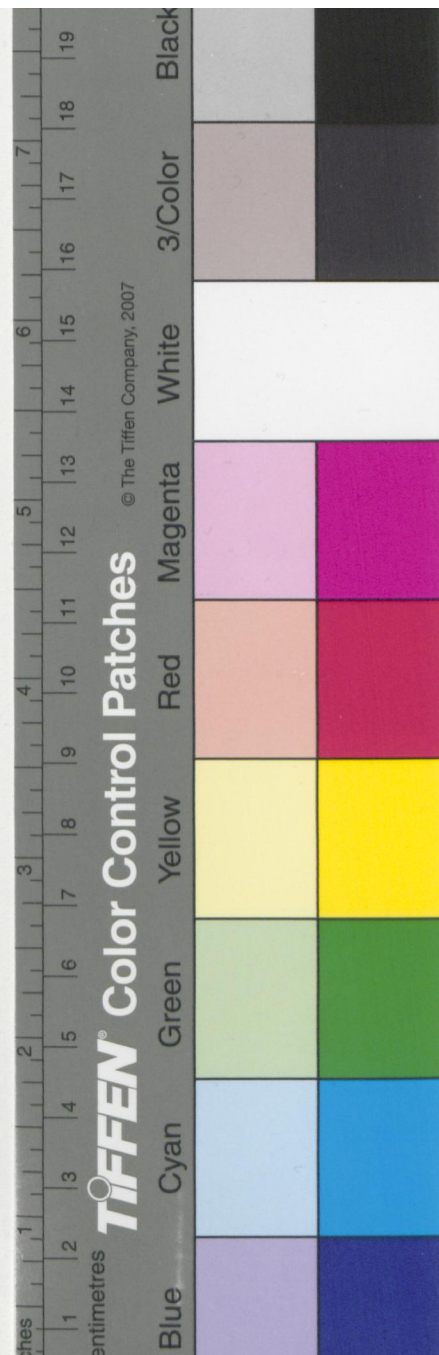
Jossas Kitt fångade en björn. Den sattes i bur
vid en knut. Så kommer Pell Kork och säger: "Gu-
näs." Så lunda upphom namnen Jorshött, Björn,
Bur, Knuts, Pellis, Kork och Gunn i Peders' Forby.

Petter Kylvänpää i Purmos Länfolk.
(Johan Länfolk, 54 år, Purmos).

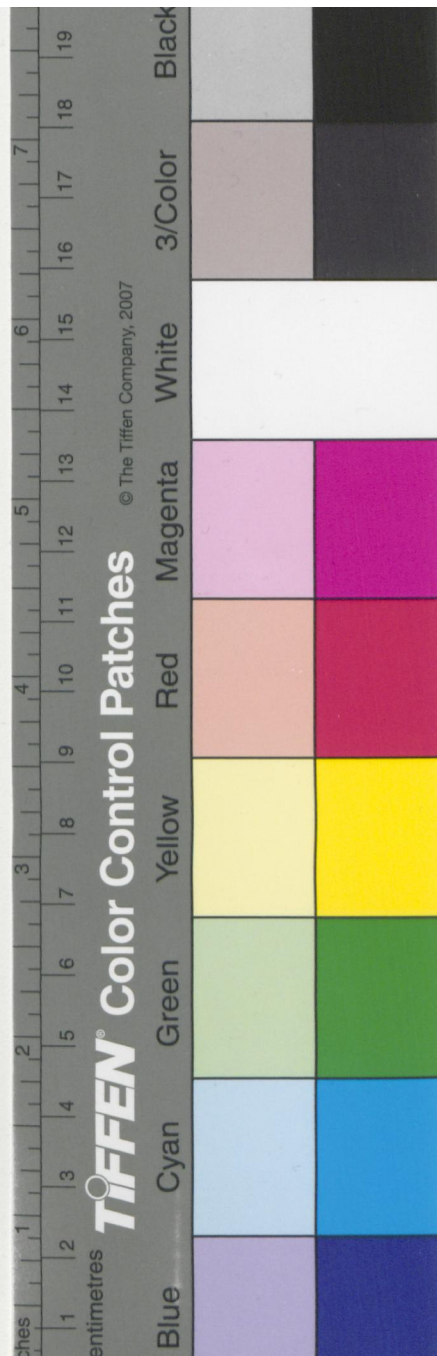
235

På 1700 talet levde en på Länfolk, som
finnarna kallade Petter Kylvänpää. Han hade egen
skuta och brukade segla till Sverige med fjärr. Han
hade också varit krigsman på flottan och deltog
i danska kriget. Han hade många äventyr i kriget,
och slutligen rynde han och kom hem. Få
malt folk brukade berätta, att han kunde många
konster. Han kunde t. ex. göra sig osynlig. Så hade
han en slagruta och en egendomsgrej, som han
tog reda på dolda skatter med. Till slagrutan
hörde en guldked, som hade dragning till under-
jordiska gömmor. Han hade alltid de där sakerna
undagömda, så att man inte fick reda på dem, när

han dog. Han ska också ha försäkt smälta guld
ur sten, och han fick det att droppa och, men fick
inte någon större mängd guld. När han var om-
kring åttanio år gammal, gick han att elda rån,
som han alltid själv brukade göra. Då han varit
brött, lade han sig framför ringnen och somnade
och dog där i osed.

236

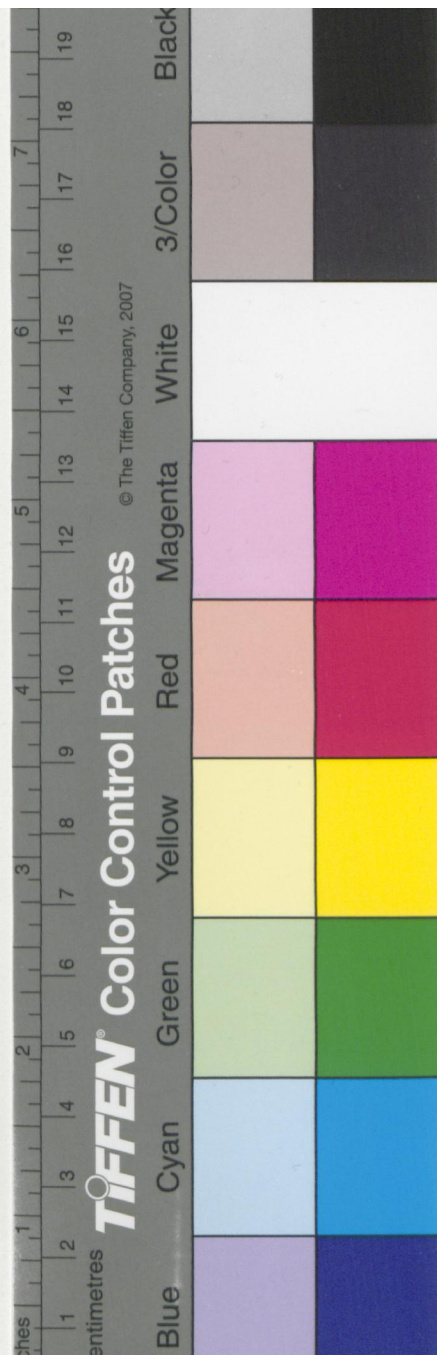
Virman som hjälpte björnen.
(Matt Sandberg, 69 år, Puumas).

Min farmorsmormor gick med korra på en morse. Så kom en björn och lade tassan henne på knät. Och då började syna den, såg hon, att en krakaända¹⁾ var instuckad²⁾ i tassan. Hon hade en liten grunga³⁾ med sig, och med den tog hon ut krakaändan¹⁾, och så slötade hon och pysslade om tassan. Björnen gick bort sen, men efter en stund kom han tillbaka och hade ett stort kött-lår, som den lade framför henne.

¹⁾ dial. krakaända tom. = änden av en torr kött.

²⁾ stupa en sv. i = sticka, chuffa in

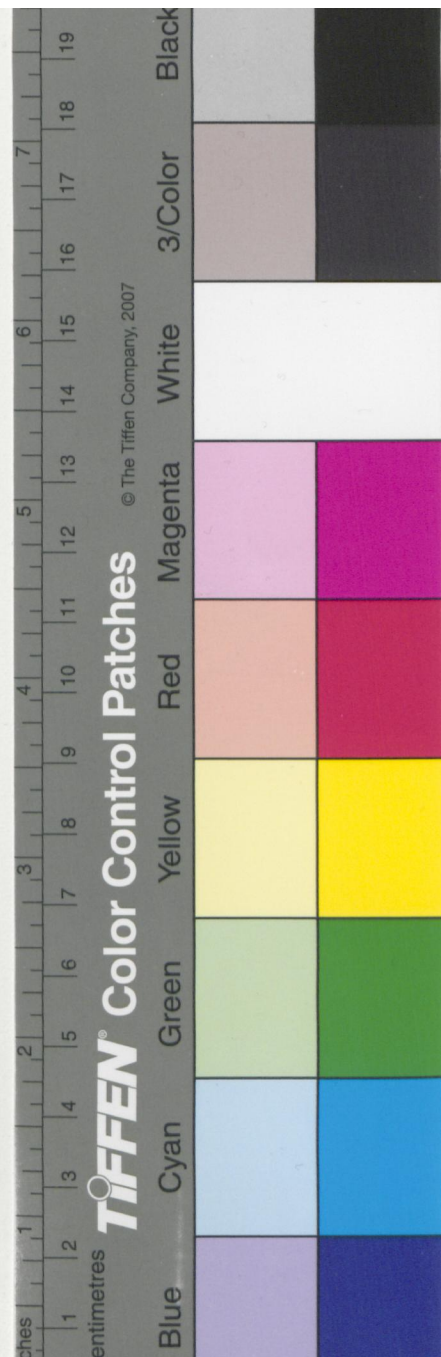
³⁾ dial. grunga h. f. = slickniv

Den dåliga vägen i Purnu för i världen.
(Bokbröder Tiedin, 75 år, Slipe i Purnu).

238

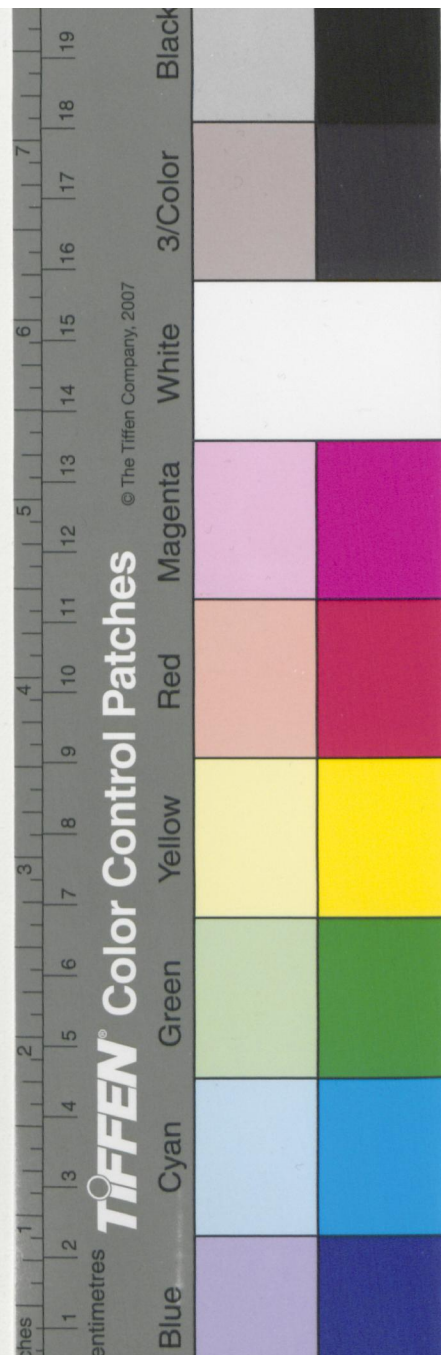
Ännu för hundra år sen var stora vä-
gen så blöt, att härljulen fastnade fast i
gyttjan jäms~~t~~ med kärrnaven och folket
måste med spakar bräka opp lasset och hjäl-
pa hästarna att dra.

Kärrvägen genom Purus.
(Anders Jolander, 73 år, Brännö i Purus).

Da kyrkan byggdes fanns det redan
kørrväg från kusten till kyrkan, men på and-
ra sidan fanns det bara gångtrådor över
berg och backar och blöta mossor.

¹ dial. gångtråds s. f. = gångstig

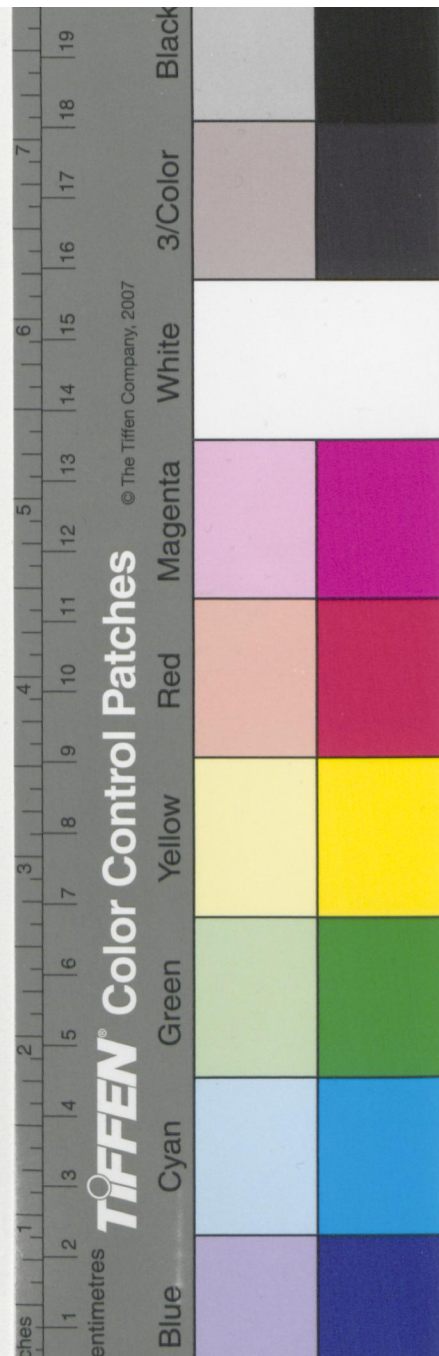

240

Gångträdan" från Purno till Kortteijärvi.
(Sattmans Juck, 64 år, Tjäske i Purno).

Där nu för tiden landsvägen från Purno till Kortteijärvi går fram, fanns för i veitiden bara en gångträdan genom skogen. På en backe där brukade man alltid vila sig, och därför började man kalla den Vilobacken. På samma plats byggdes sen en gård, som fick samma namn som backen. Och i den där gården brukade firmans ^{her} vila sig, när de kom till stan och Pedersöbyrka.

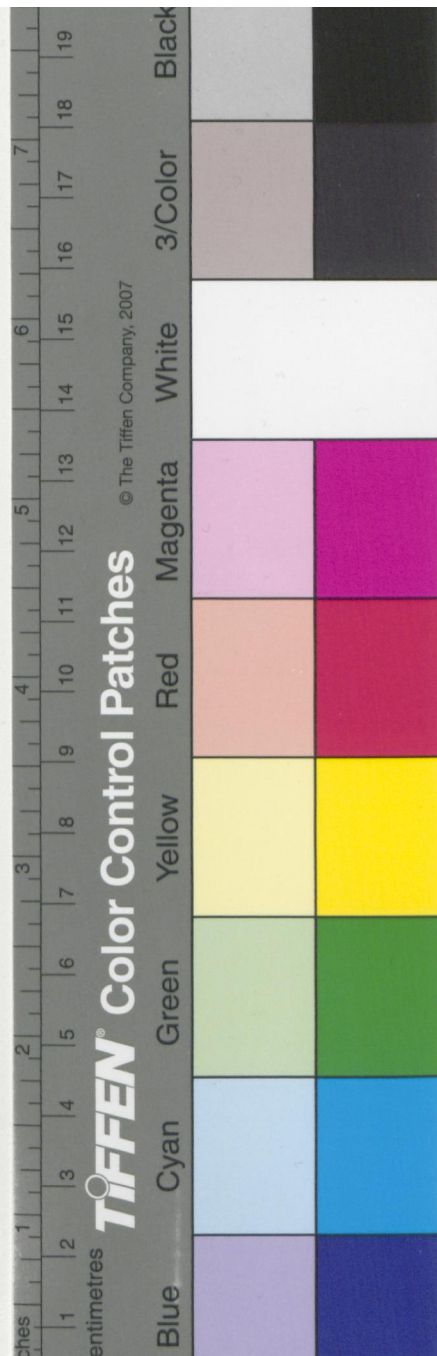
"dial. gångbrods sv.-f. = gångstig

Vägen mellan,
Kauhajärvi och Korijärvi i Purno.
(Matts Mattsson Storbäck, Purno).

241

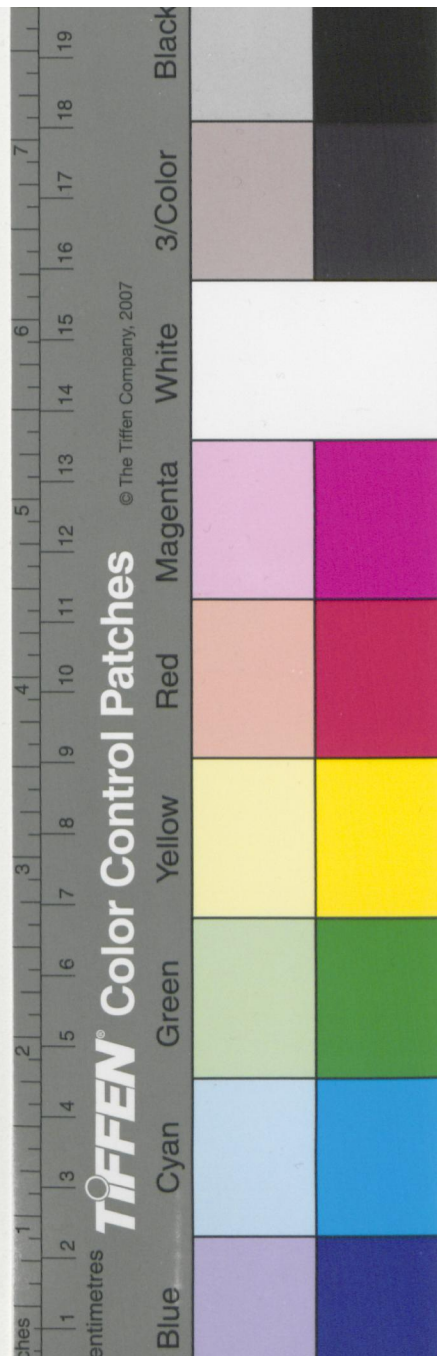
De äldsta gårdarna i övre delen å Över-
Purno är Kauhajärvi och Korijärvi. Mellan
de här två gårdarna gick det för en väge-
nom skogen över bergen, som man till och
med ska ha kunnat fara med häst på. Nu
är det ännu synas spår i stenarna, där vägen gått
fram. Den nya vägen från Kauhajärvi till Storbäck
byggdes först senare, emellan det fanns en stor
blöt morra emellan, som man inte kunde slippa
över. Och sen när man började bygga vägen där,
måste man lägga havelbroar över för att
inte gå in i gyltjän.

"Firmvägen" i Purno.
(Lestmans Juck, 64 år, Fjäsbo i Purno).

242

Opplandsboarna kom från gäntövers från
Lappajärvi till Brännö i Purno, och den vägen
kallades för "Firmvägen". På hela vägen var
en stugukåta, som de brukade vila i och som
var byggd just för deras räkning till härbärge.
Nu finns det inte mera något spår kvar i
den där vägen, fast man haligtvís fört till
och med för med häst där. Man berättar nämligen,
att en gubbe dödde vid Dainbo den tiden
som de började ha brännvin. Sen skudo de försä-
ket till kyrkan och för då där efter Firmvägen,
men när gubbarna var fulla körde de i hull
vid Brännö, och liket föll ner i grusgräven.³⁾ När
gubbarna kom fram, hade de inga tih, och så mäst-
+ drat. Stogokota som. - liten, dålig tija. ³⁾ grusgräven m. - grusgräven

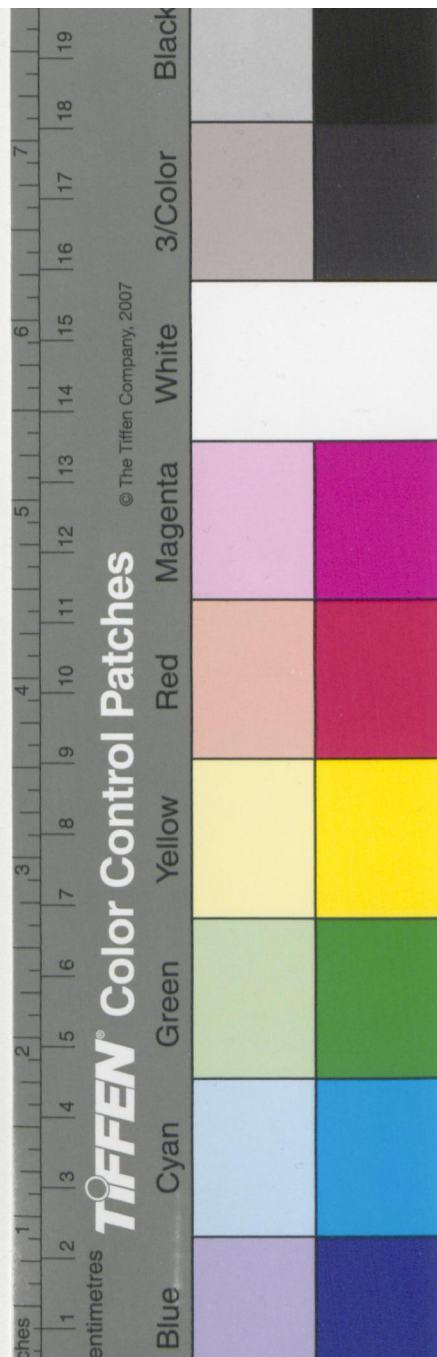

te fara tillbaka, och prästen fick vänta så
länge. Om det då fanns kyrka i Pursus, eller
det hände ren innan här blev någon kyrka
och det bara i Pedersöre fanns kyrka, vet jag
inte säga.

¹⁾ dial. stogokota rum. = liten uelboja

²⁾ dial. grusgräv. m. = grusgräv, grusgröp

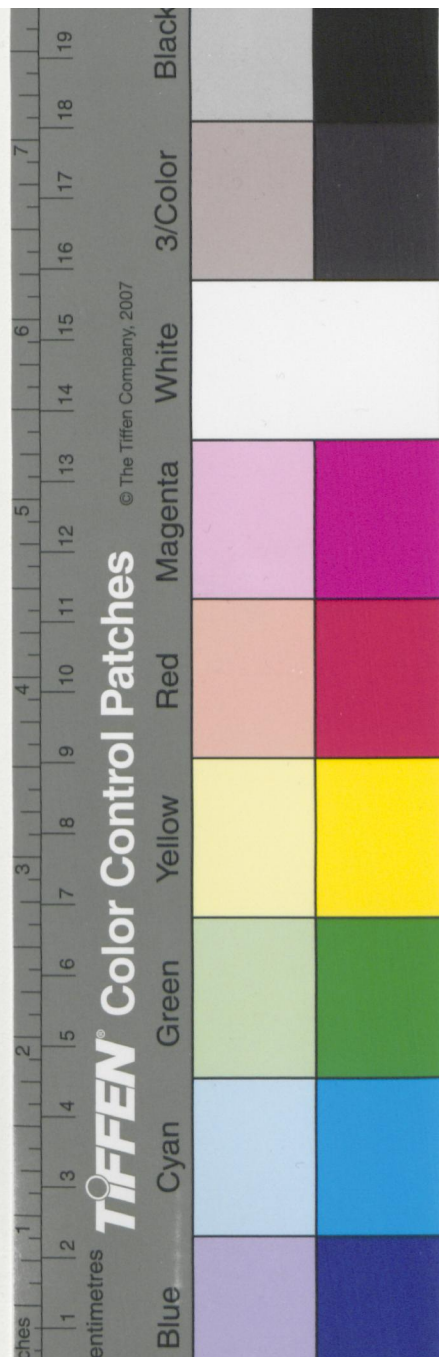
243

Ålundeboarnas kyrkväg till Ene.
(Anders Eriksson Ålund, 77 år, Puosus).

244

Från Ålund brukade man för gå till Ene
kyrka. I Lillbastubecken är en stor sten, som
kallas Harju, och där brukade man alltid vila
sig, när man gick till kyrkan.

Vildrenarna, som skötes i Purnu.
(Bokbindar Tudin, 75 år, Purnu Slip).

245

För i världen fanns det vildrenar i Purnu.
På 1770-talet sköt en karelsk hänsman Slip Kamp
nära Norrån" nie renar i Norråbacken²! Så
var en gubbe från Suarvar och ville köpa reukött
och sa: "Särningin var sosuäl ett rensytle, att
ja sku vil ha för sex öre" (= Kärningen var så träl
efter reukött, att jag sku vilja ha för sex öre). Han
var visst finne, när han talade på det viset.

¹dial. nor-oge

²dial. nor-abaka

